

**T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu
Koordinasyon Dairesi Başkanlığı**

**SAĞLIK VE BİTKİ SAĞLIĞI ÖNLEMLERİNİN UYGULANMASINA
İLİŞKİN DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ ANLAŞMASI AÇISINDAN
TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KARŞILAŞTIRILMASI**

AB Uzmanlık Tezi

**Aykut ORDUKAYA
AB Uzman Yardımcısı**

**Ankara
2008**

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. GATT SİSTEMİ VE DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ	3
2.1 Ticaret Sisteminin Kuralları	6
2.2 DTÖ'nün Amaçları	7
2.3 DTÖ'nün İşlevleri	7
2.4 DTÖ'nün Yapısı	8
3. SPS ANLAŞMASI.....	9
3.1 Genel.....	9
3.1.1 SPS Anlaşmasının Hükümleri	11
3.1.2 Anlaşmanın Kapsamı.....	12
3.1.3 SPS Önlemleri	12
3.2 Uyumlaştırma (Madde 3)	13
3.3 Risk Değerlendirmesi, Uygun Koruma Düzeyi ve Bölgeselleşme	13
3.4 Şeffaflık ve SPS Anlaşması (Bildirimler)	14
3.4.1 Ne Bildirilecek?	16
3.4.2 Ne Zaman Bildirilecek? (Zamanlama).....	17
3.4.2.1 Bildirim Takvimi	17
3.4.3 Acil Önlemler	18
3.4.4 Nasıl Bildirilecek (Bildirim Formatları).....	18
3.4.5.Yayımlamayla İlgili Yükümlülükler	21
3.4.6 Danışma Birimleri.....	22
3.4.6.1 Danışma Biriminin Kuruluşu	22
3.4.6.2 Danışma Biriminin İşlevleri	22
3.4.7 Ulusal Bildirim Otoritesinin Görevleri.....	24

3.5 SPS Komitesi.....	24
3.6 Gıda Güvenliği Önlemleri	25
3.6.1 Örnek Olay : AT - GDO (WT/DS291,292 VE 293).....	26
3.6.1.1 GENEL BAKIŞ	26
3.6.1.2 Şikayetçilerin İleri Sürdüğü Argümanlar Nelerdi?.....	27
3.6.1.3 Panel Ne Demmiştir?	27
3.6.2 Örnek Olay: AT -HORMONLAR (WT/DS26 VE WT/DS48).....	28
3.6.2.1 Genel Bakış.....	28
3.6.2.2 Şikayetçilerin İleri Sürdüğü Argümanlar Nelerdi?.....	28
3.6.2.3 Panel Ne Demmiştir?	28
3.6.2.4 Temyiz Organı Ne Demmiştir?	28
3.6.2.5 Dava ile İlgili Değerlendirme	29
3.7 SPS'e İlişkin Uluslararası Standartlar	29
3.7.1 Hayvanların ve Hayvansal Ürünlerin Uluslararası Ticaretinde Özel Standartların Etkileri	30
3.8 SPS Anlaşması ve Ticaret Önündeki Teknik Engeller (TBT) Anlaşması	31
3.9 Kurumsal Kapsam	33
4. GIDA GÜVENLİĞİ, KAMU SAĞLIĞI, HAYVAN VE BİTKİ SAĞLIĞINA İLİŞKİN AB MEVZUATI.....	34
4.1 Avrupa Topluluğu'nu Kuran Antlaşma'daki İlgili Hükümler.....	34
4.2 Avrupa Birliği'nde Gıda Güvenliği Yaklaşımı ve Uygulamaları	38
4.3 Gıdalara İlişkin Tehlikeler	42
4.3.1 Gıda Güvenliğinde Değişen Yaklaşım	42
4.3.1.1 Gıda Zinciri Yaklaşımı	43
4.3.1.2 AB'de Değişimi Hızlandıran Sebepler.....	43
4.3.1.3 Yeni Yaklaşım ile Gelen Değişiklikler.....	43

4.3.1.4	178/2002 - Genel Gıda Yasası	43	
4.3.1.5	882/2004/EC - Resmi Kontroller.....	44	
4.3.1.6	854/2004/EC - Hayvansal Kökenli Ürünlerin Resmi Kontrolleri	45	
4.3.1.7	852/2004/EC - Gıda Hijyeni.....	45	
4.4	AB'nin Şap Hastalığıyla Mücadeleye Yönelik Kapsamlı Yaklaşımı.....	46	
4.4.1	Aşılama	47	
4.4.2	İthalat.....	47	
4.4.3	Hayvan Hareketleri	48	
4.4.4	Hayvan Refahı.....	48	
4.4.5	Olasılık Planlaması	49	
4.4.6	Teknik Destek.....	49	
5. TÜRKİYE'DE SPS ÖNLEMLERİNİN UYGULANMASI, AB'YE UYUM VE			
BU ÇERÇEVEDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR			50
5.1	Türkiye'nin Şeffaflık (Bildirimler) Konusundaki Durumu.....	50	
5.2	SPS Anlaşmasıyla İlgili Türkiye'nin Yapması Gerekenler	51	
5.3	AB - Türkiye Aflatoksin Olayı ve Türkiye'nin Uyum Çalışmaları.....	52	
5.3.1	Genel	52	
5.3.2	Uluslararası Aflatoksin Düzenlemelerinin Gıda Ürünleri Ticaretine Etkisi	54	
5.3.3	Türkiye - AB Gıda Ürünleri Ticaretinde Aflatoksin Uyum Çalışmaları	55	
5.4	TÜRKİYE'DE MEVCUT SPS OTORİTELERİ.....	58	
5.5	TÜRKİYE'DE SPS ÖNLEMLERİNİN UYGULANMASI.....	61	
5.5.1	Türkiye Açısından Sorunlar ve Zayıflık.....	61	
5.5.2	Koordinasyon Eksikliği?.....	61	

5.5.3 Arzulanan Sonuçlar (Belli Bir Takvim içinde)	61
5.5.4 Yürütülecek Stratejik Eylemler	62
5.5.5 Bu Komite Ne İŖe Yarayacak?.....	62
5.5.6 Diğer BaŖarı Göstergeleri.....	62
6. SONUÇ	64
KAYNAKA	66
EK-1	69
EK-2	83
ÖZGEMİŖ	93

ABSTRACT

Expertise Thesis

"The Comparison Between Turkey and the EU in terms of the WTO Agreement on the Application of SPS Measures"

This study aims to make a comparable analysis between the EU and Turkey in terms of the WTO Agreement on application of SPS (Sanitary and Phytosanitary) measures. In the first part, the process before the emergence of the WTO, the main features of the multilateral trade system are examined; and the WTO Agreement on the Application of SPS Measures is profoundly elaborated together with some case studies.

In the second part, The EU legislation on sanitary and phytosanitary issues and new approaches and applications on this issue are taken up. Then, How the institutional structure and applications in Turkey are established is underlined. Finally, the inadequacy in Turkey is stressed and normative approach is brought within the process towards EU membership.

ÖZET

Uzmanlık Tezi

"Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Anlaşması açısından Türkiye ve Avrupa Birliği'nin (AB) Karşılaştırılması"

Bu çalışma Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Anlaşması açısından Türkiye ve AB arasında mukayeseli bir analiz yapmayı amaçlamaktadır. İlk bölümde DTÖ'nün ortaya çıkmasından önceki süreç, çok taraflı ticaret sisteminin temel özellikleri incelenmekte; Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanması Anlaşması bazı örnek olaylarla birlikte detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

İkinci bölümde, Avrupa Birliği'nin sağlık ve bitki sağlığı mevzuatı, konuyla ilgili yeni yaklaşımları ve uygulamaları ele alınmaktadır. Daha sonraki bölümde ise Türkiye'de kurumsal yapı ve uygulamaların altı çizilmektedir. Son olarak da Türkiye'de yetersizliklere vurgu yapılmakta; AB'ye üyelik sürecinde normatif bir yaklaşım getirilmektedir.

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EP	Danışma Birimi (Enquiry Point)
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization)
GATT	Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (General Agreement on Tariffs and Trade)
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizma
GÜ	Gelişmiş Ülke
GYÜ	Gelişme Yolundaki Ülke
IPPC	Uluslararası Bitki Koruma Konvansiyonu (International Plant Protection Convention)
NNA	Ulusal Bildirim Otoritesi (National Notification Authority)
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organization for Economic Cooperation and Development)
OIE	Uluslararası Hayvan Hastalıkları Ofisi (Organization of International Epidemics)
SPS	Sağlık ve Bitki Sağlığı (Sanitary and Phytosanitary)
TBT	Ticarete Teknik Engeller (Technical Barriers to Trade)
TPRM	Ticaret Politikalarını Gözden Geçirme Mekanizması (Trade Policy Review Mechanism)
WHO	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

1. GİRİŞ

Sahip olduğu uluslar-üstü karakteri sayesinde Avrupa Birliği (AB), diğer uluslararası ilişkiler aktörleri devletler gibi uluslararası örgütlere üye olabilmekte; uluslararası örgütlerde Komisyon tarafından temsil edilmektedir. Birlik'in sahip olduğu hukuk süjesi olma yetisi, onun uluslararası alanda anlaşmalar yapma, hak ve yükümlülükler doğuran diğer tek taraflı hukuki işlemleri yapmasına, tüzel kişiliği haiz bir bölgesel bir organizasyon olmasına olanak vermektedir.

Birlik, izlediği tarım stratejisini ve ticaret politikasını yeknesak olarak uygulamakta, bunu yaparken de tarım ürünleri ticaretini, bu ticaretin bağlı olduğu küresel kurallar sistemini göz önünde bulundurmaktadır. Bu çerçevede, AB'nin taraf olduğu mal ticaretini düzenleyen daha özeldede tarım ürünleri ticaretini düzenleyen anlaşmalar, Birlik'in izlediği tarım stratejisini ve uygulamakta olduğu Ortak Tarım Politikasını etkilemekte; reformların mal ticaretini düzenleyen küresel bir organizasyon olan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kuralları ve DTÖ bünyesinde yürütülen tarım müzakereleri çerçevesinde yapılmasına neden olmaktadır.

Bilindiği üzere, Türkiye, uluslararası örgütler içindeki tutumunu ve üçüncü ülkelere yönelik politikalarını mümkün olan ölçüde AB'nin politikalarıyla uyumlu hale getirmektedir. Bu çerçevede, Türkiye, 3 Ekim 2005 tarihinde, Türkiye için Müzakere Çerçevesi'nin kabul edilmesi sırasında, aşağıdaki hususları belirten, "Konsey'in onayıyla yapılmış olan Başkanlık Açıklaması"na atıf yapar:¹

"Müzakere Çerçeve Belgesi'nin, ilgili tüm uluslararası örgütleri kapsayan 7. paragrafı, bu uluslararası örgütler ya da ülkelerin, ya da Avrupa Birliği Üye Devletlerin karar verme özerkliğine ve haklarına hanel getirecek şekilde yorumlanamaz".

Doha Kalkınma Gündemi özelinde olmak üzere DTÖ platformunda AB pozisyonu ile uyum sağlanması, anılan uluslararası platformdaki AB pozisyonunun tarafımızca aynen kabul edilmesi anlamına gelmemelidir.² Taraflar arasındaki hukuki metinlerde de zikredildiği üzere özellikle yüksek hassasiyeti ve önceliği haiz alanlar bağlamında, Müzakere Çerçeve

¹ **2008 Taslak Ulusal Programı**, "OECD'de ve Doha Kalkınma Gündemi Bağlamında Dünya Ticaret Örgütü'nde AB Pozisyonu ile Uyum Sağlanması", IV-30-I.

² **idem**

Belgesi'nin 7. paragrafında belirtildiği gibi, AB pozisyonuna aşamalı olarak yakınlaşma sağlanması öngörülmektedir.

Bu çalışmada, bir hukuk süjesi olarak Gelişmiş Ülkelerden (GÜ) oluşan Avrupa Birliği'nin ve Avrupa Birliği üyeliği için aday statüsünde bulunan Gelişme Yolundaki Ülkelerden (GYÜ) biri olarak Türkiye'nin üyesi olduğu DTÖ'ce kabul edilen kurallar, esas olarak da taraf oldukları tarım ürünleri ticaretini düzenleyen SPS (WTO Agreement on the Application of the Sanitary and Phytosanitary Measures) Anlaşması uygulamaları ve bu Anlaşma uyarınca izledikleri strateji ve aldıkları pozisyonlar incelenecektir.

2. GATT SİSTEMİ VE DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ

DTÖ Kuruluş Anlaşmasına ek anlaşmalardan biri olan DTÖ Tarım Anlaşması, dünya tarım ürünleri ticaretinde serbest piyasa mekanizması prensiplerine dayalı bir sistem ortaya koyması açısından bir kilometre taşı olarak kabul edilmektedir. Tarım ürünleri ticareti, 2. Dünya Savaşı sonrasında oluşturulan Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması GATT'ın (General Agreement on Tariffs and Trade) dışında kalmış; tarım sektörü ilk kez Tarım Anlaşması ile çok taraflı ticaret sistemine konu olmuştur.

2. Dünya Savaşı'nın ardından imzalanan GATT ile birlikte mal ticaretinde miktar kısıtlamaları ve eş etkili tedbirler gibi tarife dışı engellerin ortadan kaldırılması amaçlanmış, ilke olarak pazara girişte tarifekasyona³ (tarife dışı engellerin tarifelere dönüştürülmesi) gidildikten sonra tarifelerde indirim yapılması amaçlanmıştır. Ancak, GATT sisteminde tarım çok taraflı ticaret müzakerelerinin dışında bırakılmıştır.

Tarifekasyona tabi olan tarife dışı engeller ise:

1947 yılında imzalanan GATT'a Türkiye üyeliği 1949 yılında gerçekleşmiş, 8 çok taraflı ticaret müzakeresinin ardından 1994 yılında Uruguay Turu'nun sona ermesiyle birlikte Punta Del Este Deklarasyonu yayımlanmış; Tarım Anlaşması da Mal Ticaretinde Çok Taraflı Anlaşmalar başlığı altında Kurucu Anlaşma olan Marakeş Anlaşması'na ek bir anlaşma olarak imzalanmıştır. Gerek Topluluğa üye devletler, gerekse de Türkiye DTÖ'ye kurucu üye olduklarından bu Anlaşma'nın da 1995 yılı itibarıyla tarafları olmuşlardır.

Ekler her ülkenin bu anlaşma çerçevesinde girdiği taahhütleri içeren metinlerdir ve toplamı yirmi bin sayfayı aşkın bir belge oluşturmaktadır. Hukuki metin olarak nitelenen ana anlaşma metni ile Türkiye'nin taahhütleri Resmi Gazetenin 25 Şubat 1995 tarihli 22213 mükerrer sayısında Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanmıştır. Geçerli olan İngilizce metindir. Aynı

³ **Tarifelendirme Yapılan Tarife Dışı Önlemler: Miktar** Kısıtlamaları, Değişken İthalat Vergileri, Minimum İthalat Fiyatı Uygulaması, Kısıtlayıcı İthalat Lisansı Sistemleri, Gümrük Vergileri Dışındaki Eş Etkili Sınır Tedbirleri, Devlet Ticari Teşekküllerinin Gerçekleştirdiği Kısıtlayıcı Önlemler, Gönüllü İhracat Kısıtlamaları vb.

resmi gazetede Tarım Anlaşmasının yanı sıra “Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemlerinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma” da yer almaktadır.⁴

8 adet Çok Taraflı Ticaret Müzakeresi gerçekleştirilmiştir.⁵

1- 1947 **Cenevre** (İsviçre) – tarifeler konusu ele alınmıştır.

2- 1949 **Annecy** (Fransa) – tarifeler konusu ele alınmıştır.

3- 1951 **Torquay** (İngiltere) – tarifeler konusu ele alınmıştır.

4- 1956 **Cenevre** (İsviçre) – tarifeler konusu ele alınmıştır.

5- 1960-61 **Cenevre** (İsviçre) – “**Dillion Round**” tarifeler konusu ele alınmıştır.

6- 1964-67 **Cenevre** (İsviçre) – “**Kennedy Round**” tarifeler ve anti-damping önlemleri konuları ele alınmıştır.

7- 1973-79 **Cenevre** (İsviçre) – “**Tokyo Round**” tarifeler, tarife dışı destekler ve çerçeve anlaşmalar konuları ele alınmıştır.

8- 1986-94 **Punta del Este** (Uruguay) – “**Uruguay Round**” tarifeler, tarife dışı destekler, kurallar, hizmetler, fikri mülkiyet hakları, anlaşmazlıkların halli, tekstil, tarım, sağlık ve bitki sağlığı önlemleri ve DTÖ’nün kurulması gibi konular ele alınmıştır.

9- 2001 - ? **Doha** (Katar) – “**Doha Round**”

Uruguay Toplantılarında GATT sözleşmesinde değişiklik yapılmış ve yeni ortaya çıkan anlaşma metnine GATT 94 adı verilmiştir Bu yeni anlaşma metni ilk sözleşme olan GATT 47’den daha geniş kapsamlıdır. Anlaşmada yapılan bu değişikliklerden sonra GATT 94 yukarıda değinildiği gibi DTÖ’ye bağlandı. Böylece dünya ticaretini serbestleştirme amacıyla GATT’ın yerine kurulan DTÖ Bretton Woods’un iki temel kuruluşları olan Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu’nun yanında üçüncü bir örgüt biçiminde ortaya çıktı ve bir anlamda üçlü sacayağı tamamlanmış oldu.⁶

Somut olarak DTÖ’nün faaliyetlerini şöyle sıralayabiliriz:⁷

1. Örgütün kapsamına giren (GATT’tan devralınan) anlaşmaların uygulanması, yönetimi ve işleyişinin sağlanması.

⁴ A. Halis Akder, “Türkiye Tarım Politikası’nda Destekleme Reformu,” **ASOMEDYA**, Ankara Sanayi Odası, Aralık 2003, s.48.

⁵ WTO on-line Course, , Module 1:Introduction to the World Trade Organization, **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 3.

⁶ Halil Seyidoğlu, **Uluslararası İktisat**, Turhan Kitabevi, 14.B., İstanbul, 190-191

⁷ **İbid.**, s.191-192.

2. Yapılacak çok taraflı ticaret yeni görüşmeleri için forum oluşturma, ticareti serbestleştirme çabalarına yeni alanlar katma: Örgütün sanayi ürünlerinin yanında tarım, tekstil ve hizmetler ticaretinin serbestleştirilmesi, ticarete ilişkin sınai ve fikri mülkiyet haklarının korunması gibi alanlarda da çalışmalar yapması öngörülür.
3. Üyeler arasında çıkabilecek anlaşmazlıkları çabuk ve etkili biçimde çözmek üzere bir arabuluculuk mekanizması kurma: Anlaşmazlıkların çözümü mekanizması GATT 47 kapsamında da yer almakla birlikte, oldukça etkisiz kalmakta idi. DTÖ’de çözüm konusunda etkili karar alınmasını sağlamak için örneğin “Anlaşmazlıkların Çözümü Organı” kurulmuştur.
4. Üyelerin dış ticaret politikalarını gözden geçirme ve değerlendirme: Söz konusu örgüt, üyelerin dış ticaret politikalarının denetlendiği (monitoring) bir forum rolü oynar. Bu amaçla anlaşmada “Ticaret Politikalarını Gözden Geçirme Mekanizması (Trade Policy Review Mechanism-TPRM) ve bu mekanizma çerçevesinde çalışacak olan “Ticaret Politikalarını Gözden Geçirme Organı”na yer verilmiştir. Sözü geçen organ üye ülkelerin dış ticaret politikalarını, iki veya dört yıl gibi belirli aralıklarla incelemeye tabi tutar.
5. Sürekli kurumsal yapı olarak IMF, Dünya Bankası ve bunlara bağlı kuruluşlarla yakın işbirliği yapma: Örgütün böylece global ekonomik politikaların oluşturulmasında daha etkin rol oynaması amaçlanmıştır.
6. Uluslar arası ticaret sisteminin faydalarından yararlanmaları için geliştirmekte olan ülkelere ve dönüşüm ekonomilerine yardımcı olma.

2.1 Ticaret Sisteminin Kuralları

Uluslararası ticarete ayrımcılığın kaldırılması için GATT'tan devralınan 2 önemli kural vardır: En Çok Kayrılan Ülke Kuralı (Most Favoured Nation Principle) ve Ulusal Muamele kuralı (National Treatment Principle).⁸

En çok kayrılan ülke kuralına göre, bir ülkenin diğerinin mallarının ithalatıyla ilgili olarak ona verilen bir ödün (tarife indirimi gibi) veya sağlanan bir kolaylık, ayırım yapmadan diğer bütün üyelere de aynen geçerli kılınmalıdır. Serbest ticaret bölgeleri ve gümrük birlikleri bu kuralın dışındadır.⁹

İkincisi ise ulusal muamele kuralıdır ve yurt içinde uygulanan vergi ve öteki müdahalelerde yerli mallarla yabancı mallar arasında bir fark gözetilmeden hepsine aynı muamele yapılmasını ifade eder. Sonuç olarak, ticaretteki bütün bu engellerin ve ayrımcılığın kaldırılması ile uluslararası ticarete serbestleşme sağlanacak ve bütün ülkelerin yararına olarak uluslararası ticaret hacmi genişlemiş olacaktır.¹⁰

Yukarıda yer alan iki kural ticaret sisteminin kurallarının yalnızca ikisine örnek teşkil etmekte, ticaret sisteminin aslında üye devletler arasında kayırmacı bir sistem olduğuna kanıt oluşturmaktadır.

Bir diğer ticaret sistemi kuralı da serbestleşmedir. Serbestleşme sistemin genel mantığını ve gidişatını oluşturmaktadır. Nitekim tarife dışı engellerin tarifasyon yoluyla tarifeye dönüştürülmesi ve tarife dışı engelin kalmaması, kota, miktar kısıtlaması ya da eş etkili tedbirler gibi tarife dışı engellerin ortadan kaldırılması sürecin serbestleşmeye doğru gidişine işaret etmektedir.

Önbinirlik de diğer bir ticaret sistemi kuralıdır. Tarife oranları keyfi olarak yükseltilemez, ya da keyfi bir şekilde tarife dışı bir engel konulmaz; pazara giriş taahhütleri ve tarife oranları DTÖ'ye bildirilir. Dolayısıyla, gelişmekte olan veya gelişmiş olsun, sisteme entegre iki üye

⁸ İdem.

⁹ İdem.

¹⁰ İdem.

devlet, tarım ürünleri ticareti yaparken pazara giriş aşamasında herhangi bir sürprizle karşılaşmaz.

Rekabet kurallarının güçlendirilmesi de sistemin bir parçasıdır. Adil olamayan uygulamalar örneğin ihracat sübvansiyonları ve dumping gibi ticareti bozucu ve saptırıcı uygulamaların önüne geçilir; bu konularda önlemler alınır. Yine, Gelişmekte olan ya da az gelişmiş olan ülkeler “Özel ve Ayrıcalıklı Muamele” adı verilen (Special and Differential Treatment) esnekliklerden, ayrıcalıklardan, daha uzun uygulama dönemlerinden ya da Gelişmiş Ülkelere nazaran daha düşük indirimlerinden yararlanırlar.

2.2 DTÖ'nün Amaçları

Genel olarak DTÖ'nün amaçları,¹¹

- ❖ Dış ticaretin liberalizasyonu,
- ❖ Üye ülkeler arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi,
- ❖ Hayat standartlarının yükseltilmesi,
- ❖ Tam istihdamın gerçekleştirilmesi,
- ❖ Mal ve hizmet üretim ve ticaretinin geliştirilmesi ve;
- ❖ Sürdürülebilir kalkınma olarak sayılabilir.

2.3 DTÖ'nün İşlevleri¹²

- Ticaret Anlaşmalarını yürütmek,
- Ticaret müzakereleri ve ticari uyuşmazlıklar için bir forum olarak görev yapmak,
- Üyelerin ticaret politikalarını gözden geçirmek,
- GYÜ'lere ticaret politikası meselelerinde teknik yardım ve eğitim programları yoluyla yardımcı olmak; ve
- Diğer uluslararası örgütlerle işbirliği yapmak olarak kabul edilir.

¹¹ WTO on-line Course, **Agreement on Agriculture**, Module 2, 2006, s. 4.

¹² **idem.** s.5.

2.4 DTÖ'nün Yapısı

3. SPS ANLAŞMASI

3.1 Genel¹³

Uruguay Round çerçevesinde akdedilen anlaşmalardan biri olan Sağlık ve Bitki Sağlığı Anlaşması ülkelerin gıda güvenliğini sağlamak, hayvanların sağlığını korumak ve bitkilerin hastalıklardan korunmasını temin etmek amacıyla alabilecekleri tedbirlerin içerik ve sınırlarını belirlemektedir.

Ülkeler prensip olarak gıda güvenliğini sağlamak için hayvan ve bitki sağlığıyla ilgili her türlü tedbiri almak yönünde özgür bırakılmışlarsa da sözkonusu anlaşma, bu özgürlüğün diğer ülkelere karşı haksız, ayrımcı ve korumacı bir şekilde uygulanmasının önlenmesini amaçlar. Bu çerçevede, anlaşma gereği sağlık tedbirleri gıda güvenliğiyle insan, hayvan ve bitki yaşam ve sağlığını korumak için gerekli olduğu ölçüde uygulanmalı, bu tedbirler bilimsel verilere dayandırılmalı, uluslararası ticarete keyfi, ayırım gözeten, gizli veya haksız engel oluşturmamalıdır. Ayrıca Anlaşma, gıda güvenliği için alınacak tedbirlerin de uluslararası bir karakter taşıması ve tedbirler arasında uyum bulunması şartını da getirmiştir.

Sözkonusu Anlaşma, üye ülkelere sağlık tedbirlerini alırken uymaları gereken bazı yükümlülükler de getirmektedir. Örneğin, sağlık tedbirlerinin bilimsel kriterlere göre belirlenmesi ve bilimsel verilere dayanılarak yürürlükte tutulması gerekliken yine sağlık tedbirlerinin uygulanmasında yerli-yabancı ve yabancı-yabancı arasında ayrımcılık yapılmaması ve bu tedbirlerin uluslararası ticareti kısıtlayıcı gizli bir tedbire dönüştürülmemesi de anlaşmanın öngördüğü yükümlülükler arasında bulunmaktadır.

Anlaşma, ulusal mevzuatlar oluşturulurken aşağıda yer alan standart ve benzeri uygulamaların temel alınması durumunda, bu mevzuatların bilimsel temellere dayalı olduğunun kabul göreceğini belirtmektedir:

- Gıda güvenliği konusunda "FAO / WHO - Codex Alimentarius Commission"
- Hayvan Sağlığı konusunda "International Office of Epizootic"

¹³ <http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=202&icerikID=301&dil=TR>

- Bitki Sağlığı alanında "International Plant Protection Commission" tarafından hazırlanmış olan standartlar vb.

Söz konusu Anlaşma, DTÖ üyesi ülkelerin temel hak ve yükümlülükleri, tedbirlerin uyumlaştırılması, başka ülkelerin kontrol tedbirlerini eşdeğer sayma, riskin değerlendirilmesi ve sağlık korumasında uygun düzeyin belirlenmesi gibi konuları içermektedir.

Diğer taraftan, alınan tedbirlere ilişkin açıklama ve bildirimlerde bulunulması ile saydamlığa ilişkin yükümlülükler de Anlaşma kapsamındadır.

Anlaşma, sağlık tedbirlerinin geliştirilmesi ve uygulanmasında gelişme yolundaki ülkelerin özel ihtiyaçlarının dikkate alınacağını ve özellikle, yeni sağlık tedbirlerinin yürürlüğe konulması halinde, gelişme yolundaki ülkelere kendilerini yeni normlara uydurabilmeleri açısından daha uzun süreler tanınması ya da belirli ve süreli istisnalar tanınabileceğini öngörmektedir.

Ayrıca, her ülkenin bildirim yükümlülüğünü yerine getirmesi açısından tek bir merkezi otorite belirlemesi ve bildirimlerin bu merkezi otorite kanalıyla yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü Ulusal Bildirim Otoritesi (National Notification Authority) ve Temas Noktası (Enquiry Point) ya da Danışma Birimi olarak görev yapmaktadır.

SPS Anlaşması doğrudan ya da dolaylı olarak uluslararası ticareti etkileyen sağlık ve bitki sağlığı önlemlerin uygulanması konusunda üye devletlere rehberlik edecek hükümleri ortaya koymaktadır.

SPS Anlaşması, üye devletlerin tercihen uluslararası standartlar temelinde gerçekleştirdiği SPS önlemlerini ya da düzenlemelerini uygularken uyması gereken ilkeleri belirler.

SPS Anlaşması Üyelerin gıda güvenliği, insan, hayvan ya da bitki sağlığını güvence altına almak, bir devletin ülkesini zararlılardan ve hastalıklardan korumak için üye devletlerin gerekli bilimsel temelli önlemleri almasına hak tanımaktadır.

Ancak bu uygulamaların keyfi ve haksız bir ayrımcılık yaratacak şekilde kullanılmaması, uluslararası ticaret üzerinde gizli kısıtlama yaratmaması gerekmektedir.

Örneğin; üye devletlerden birinde kuş gribi vakasıyla karşılaşılırsa bu çerçevede alınan karantina, itlaf ve ithalat yasağı gibi önlemler SPS önlemleridir. Ancak, örneğin AB'nin tavuk yetiştirme çiftliklerinin yada hayvan ahırlarının teknik, hijyen ve kalite özelliklerine ilişkin standartları Ticarete teknik önlemlere örnek teşkil etmektedir.

Öte yandan, SPS, anlaşmanın lafzına ve ruhuna uygun olarak ve bilimsel esaslara dayalı olarak insan, hayvan ve bitki sağlığını korumak amacıyla önlem almak isteniyorsa çözüm olarak mütalaa edilir aksi takdirde anlaşmanın kendisi ticarete engel koymak amacıyla, bilimsel esasa dayanmaksızın önlemler alınıyorsa sorun olarak karşımıza çıkabilir.

3.1.1 SPS Anlaşmasının Hükümleri¹⁴

Giriş

- Madde 1 Genel Hükümler
- Madde 2 Temel Haklar ve Yükümlülükler
- Madde 3 Uyumlulaştırma
- Madde 4 Eşdeğerlik
- Madde 5 Risk Değerlendirmesi ve Bitki ve Hayvan Sağlığı Korunmasının Uygun Düzeyde Belirlenmesi
- Madde 6 Bölgesel koşullara uyum Zararlı ve Hastalıklardan Ari Alanlar
- Madde 7 Şeffaflık
- Madde 8 Denetim, Muayene ve Onaylama Usulleri
- Madde 9 Teknik Yardım
- Madde 10 Özel ve Ayrıcalıklı Muamele
- Madde 11 Konsültasyon ve Anlaşmazlıkların Halli
- Madde 12 Yönetim
- Madde 13 Uygulama
- Madde 14 Nihai Hükümler

¹⁴ WTO on-line Course, "Module 2: WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 6.

Ekler

- EK A Tanımlar
- EK B Sağlık ve Bitki Sağlığı Düzenlemelerinin Şeffaflığı
- EK B Sağlık ve Bitki Sağlığı Düzenlemelerinin Şeffaflığı

3.1.2 Anlaşmanın Kapsamı¹⁵

- Üye devletin ülkesinde hayvan ve bitki yaşamını ya da zararlıların, hastalık yayan ya da hastalığa neden olan organizmaların girişi, yerleşmesi ya da yayılmasına karşı sağlığı korumak,
- İnsan yaşamını veya sağlığını gıdalardaki ya da besinlerde bulunan risk unsuru olan maddelerden korumak,
- İnsan yaşamını veya sağlığını hayvanlar, bitkiler ya da ürünlerde bulunan hastalıklardan korumak;
- Üye devletin ülkesini zararlıların girişi yerleşmesi yayılmasından kaynaklanan zarardan korumak anlaşmanın kapsamını oluşturmaktadır.

3.1.3 SPS Önlemleri

Anlaşmaya göre aşağıdaki düzenlemelerin tümü SPS önlemleri kapsamında yer almaktadır:

- Kanunlar
- Kararnameler
- Yönetmelikler
- Prosedürler
- İşleme ve üretim metotları
- Deneme, muayene, sertifikasyon ve onay prosedürleri
- Karantina uygulamaları
- Risk değerlendirme metotları ve örneklemeler
- Doğrudan gıda güvenliğiyle ilgili paketleme ve etiketleme gereklilikleri.

¹⁵ **idem**

3.2 Uyumlaştırma (Madde 3)¹⁶

Codex Alimentarius Komisyonu, Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü ve Uluslararası Bitki Koruma Sözleşmesi tarafından belirlenen uluslararası standartlar Anlaşma'da EK A'da tanımlanmaktadır.

SPS Komitesi diğer ilgili standart belirleyici örgütler belirleyebilmektedir. Fakat bunu bugüne kadar yapmamıştır.

Üyeler SPS önlemlerini uluslararası standartlar, talimatlar (kurallar) veya tavsiyeler temelinde almalıdırlar.

Üye devletler bilimsel olarak kanıtlanabildiği sürece uluslararası standartlardan daha sıkı SPS tedbirleri alabilirler. Yine uluslararası standartlara dayanmak suretiyle yeni bir SPS tedbiri ihdas edebilirler.

3.3 Risk Değerlendirmesi, Uygun Koruma Düzeyi ve Bölgeselleşme¹⁷

SPS önlemlerinin uygulanabilmesi için;

Bilimsel risk değerlendirmesi yapılmalı, bunun için de ihracatçı ülkenin ithalatçı ülkeye, risk değerlendirmesi yapabilmesi için gerekli deneme ve muayene yapabilme imkânı vermesi gerekmektedir. (Reasonable access)

Uygun koruma düzeyi ithalatçı ülke tarafından belirlenmeli ve bu koruma düzeyi üyeler arasında tutarlı nitelikte olmalı.

Ayrıca bölgeselleşmeye gidilerek belli bir ülkenin belli bir bölgesinin veya birkaç ülkenin belli bölgelerinin SPS'le ilgili karakteristikleri belirlenebilir.

¹⁶ WTO on-line Course, "Module 4: The Principle of Harmonization and the Principle of Equivalence in the SPS Agreement," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 7.

¹⁷ WTO on-line Course, "Module 5: Risk Assessment, Appropriate Level of Protection Consistency, Provisional Measures and Regionalisation in SPS Agreement," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 4-42.

3.4 Şeffaflık ve SPS Anlaşması (Bildirimler)¹⁸

Risk değerlendirmesi ve uygun koruma düzeyinin yanı sıra SPS Anlaşmasında yer alan önemli unsurlardan birisi yukarıda da ifade edildiği gibi şeffaflıktır.

- Açıklık, öngörülebilirlik
- Pazara giriş
- Anlaşma'dan kaynaklanan hukuki yükümlülük (Madde 7 ve Ek B) gereği;

Yeni ya da değişiklik yapılmış bir düzenleme mevcut bir uluslararası norm ya da uluslararası normdan farklı bir düzenleme, ticaret üzerinde, ticaret artışını etkileyen bir durum varsa bildirim yapmak gerekmektedir.

2 tür bildirim yapmak mümkündür:

- Olağan önlemler (Değişiklik yapmak mümkündür.) Gözlemlerin sunulması için 60 günlük bir mühlet gerekmektedir.
- Acil durum önlemleri ise hemen yapılmalıdır.

SPS Anlaşması'nın 5.5 maddesi DTÖ üyelerinin uygun koruma düzeyini aşır ticaret üzerinde gizli bir engel oluşturacak şekilde önlem almaktan uzak durmaları gerektiğini salık vermektedir.

Şeffaflık kavramı DTÖ üyelerinin aralarında ticaret politikaları, kuralları ve düzenlemeleri ile ilgili olarak açıklık, önbilinirlik ve bilgi teatisi sağlama amaçlı olarak kullanılmaktadır. SPS Anlaşması'nın 5.8, 7 maddelerinde EK B'de düzenlenmiştir.

SPS Anlaşması çerçevesinde her DTÖ üyesinin;

- Belli koşullar altında taslak ve kabul edilen SPS önlemlerini bildirmesi,
- SPS Anlaşması'nın bildirim gerekliliklerinden sorumlu hükümete bağlı merkezi bir bildirim otoritesi (NNA-National Notification Authority) belirlemesi,
- Tüm SPS önlemlerini yayımlaması

¹⁸ WTO on-line Course, "Module 6: Transparency Requirements and Procedures," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 2-8.

- Diğer DTÖ üyelerinden SPS önlemleri ve ilgili konular hakkında gelen sorulara yanıt vermek için sorumlu bir temas noktası ya da Danışma Birimi (Enquiry Point) oluşturulması gerekmektedir.

Bu nedenle, Anlaşmada öngörülen Şeffaflık yükümlülükleri 3 grup yükümlülükten oluşmaktadır.

Bildirim merkezinin merkezi hükümetin bir parçası olması gerekmektedir. Bu işlev ulusaltı bir düzeyde yürütülemez. Örneğin, eyalet ajansı ya da bölgesel bir ajans bu fonksiyonu yürütemez.

Çoğu DTÖ üyesi devlet gıda güvenliği, hayvan sağlığı, bitki sağlığı gibi SPS Anlaşması kapsamına giren sorumluluklarla ilgili hükümet departmanının bu görevi üstlenmesinin daha uygun olacağını düşünmektedir.

Bildirim merkezi aşağıdakilerden sorumludur:

- Önerilen SPS düzenlemelerinin yorumlara izin verecek şekilde önceden yayımlanmasını sağlamak,
- Uygun bildirim formlarını kullanarak önerilen düzenlemelerin DTÖ Sekretaryası aracılığıyla diğer DTÖ üyelerine bildirilmesi,
- Talep üzerine önerilen düzenlemelerin kopyalarının tedarik edilmesi,
- Yorumların doğru bir şekilde dikkate alındığının güvence altına alınması.

Bildirimler ticaret önündeki gereksiz engellerden kaçınmaya yönelik olarak büyük katkıda bulunabilmektedir.

Yeni ya da değiştirilmiş bir SPS düzenlemesini bildirmek için bildirim DTÖ Sekretaryası aracılığıyla yapmak,

- Diğer DTÖ üyelerine yazılı yorumlarını bildirmeleri için makul bir süre tanımak,
- Talep üzerine bu yorumlar üzerinde tartışmak,
- Yorumları ve yorumlar üzerine yapılan tartışmaları hesaba katmak,
- Bildirim yapan DTÖ üyesine nasıl hesaba katacağını planlaması gerektiğini anlatmak,
- Uygun olduğunda söz konusu önerilen SPS düzenlemesi hakkında ilave bilgi

sağlamak,

- Bildirim yapan ülkeye karşılık gelen SPS düzenlemelerinin kopyalarını sağlamak ve şu anda karşılık gelen herhangi bir SPS düzenlemesinin kabul edilmediğine dair bilgi temin etmek.

SPS bildirim sistemi yeni önlemlere uygunluk sağlanana kadar ticareti kolaylaştırmak amacıyla bir uyum süresi (lead time) tanımaktadır. Buna DTÖ terminolojisinde sürpriz yok yaklaşımı (a "no surprises" approach) adı verilmektedir.

SPS Anlaşması, "önlemler" ya da "düzenlemeler" kavramlarını birbirinin yerine geçer şekilde kullanmaktadır. SPS Anlaşması'nın geneli "önlemler"e tüm kanunlar, kararnameler, düzenlemeler, gereklilikler ve prosedürler olarak vurgu yaparken düzenlemelerle kastedilen kanunlar, kararnameler ve talimatlar gibi genel olarak uygulanan sağlık ve bitki sağlığı önlemleridir.

3.4.1 Ne Bildirilecek?¹⁹

SPS Anlaşması DTÖ üyelerinden, DTÖ Sekretaryası aracılığıyla, diğer DTÖ üyelerine önerilmiş yeni SPS düzenlemelerini ya da mevcut SPS düzenlemelerine yapılması öngörülen değişiklikleri bildirmelerini istemektedir.

İlk olarak,

Önerilen SPS düzenlemesinin içeriği esas olarak uluslararası standardın, guidelinein ya da tavsiyenin içeriğiyle aynı değildir; ya da

- İlgili bir uluslararası standart, guideline ya da tavsiye bulunmamaktadır ve
- İkinci olarak da önerilen düzenleme diğer DTÖ üyelerinin ticaretinin önemli etkide bulunabilir.
- Uluslararası standartlara uyan düzenlemeler de kimi üyeler tarafından bildirilmektedir.

¹⁹ **ibid.** S. 9-12

İkinci hususu müspet olarak yorumlamak da mümkündür. Sözelimi düzenleme eğer diğer DTÖ üyesinin ticaretini kolaylaştırıcı etkide bulunuyorsa bu durumda da bildirim yapılması gerekmektedir. Eğer söz konusu düzenlemenin ticareti etkileyip etkilemeyeceğinden emin olunamıyorsa da yukarı da ifade edildiği gibi şeffaflık adına bu durumda bildirim yapılması teamüle uygundur.

3.4.2 Ne Zaman Bildirilecek? (Zamanlama)²⁰

DTÖ üyelerinin ilgili DTÖ üyelerinin önerilen düzenlemeden erkenden haberdar olabilmeleri için bir uyarı notu yayımlamaları gerekmektedir. Taslak SPS düzenlemesi hazır olduğunda DTÖ üyelerinin DTÖ Sekreteryası aracılığıyla diğer üyelere bildirim yapması gerekmektedir. Bildirim ancak önerilen düzenlemenin taslak metninin tamamı mevcut olduğunda yapılabilir. Acil önlemler için DTÖ üyeleri bu önlemler kabul edildikten ya da uygulamaya konduktan hemen sonra bildirirler.

SPS Komitesi taslak düzenleme kabul edilmeden en az 60 gün önce yorum yapılmasına izin veren 60 günlük bir süre tanıyan prosedürler kabul etmiştir. Bu süre zarfı DTÖ üyelerinin taslak düzenleme hakkında yorum yapabildikleri süre zarfıdır. Üyeler yorum süresine ilave olarak 30 günlük bir uzatma talep edebilirler. Yorum süresinin tamamlanmasının ardından DTÖ üyeleri düzenlemeyi kabul edebilirler. Sonra kabul edilen düzenlemenin yayımlanması gerekmektedir. DTÖ üyelerinin tüm düzenlemeleri yayımlama yükümlülüğü bulunmakta; düzenlemenin yayımlanması ve yürürlüğe girmesi arasında en az 6 aylık süre vermesi gerekmektedir.

3.4.2.1 Bildirim Takvimi

- Düzenlemenin hazırlanması
- Görüşün yayımlanması
- DTÖ üyelerine bildirim yapılması
- İstek üzerine taslak metnin temin edilmesi
- Gözlemlerin alınması ve tartışılması

²⁰ **ibid.** S. 13-14.

- Gözlem süresinin sona ermesi (DTÖ üyelerine bildirimlerin yapılması ile gözlem süresinin sona ermesinin arasında en az 60 günlük bir zaman zarfı bulunmaktadır.)
- Düzenlemenin kabul edilmesi
- Düzenlemenin yayımlanması (Düzenlemenin yayımlanması ile yürürlüğe girmesi arasında en az 6 aylık bir sürenin geçmesi gerekmektedir.)

3.4.3 Acil Önlemler²¹

DTÖ üyesi ülkeler önlemleri uygulayan DTÖ üyesi ülke için sağlığın korunmasıyla ilgili acil sorunlar ortaya çıkan ya da çıkma konusunda bir tehdit algılanan durumlarda kabul edilmesinin üzerine SPS düzenlemesini bildirebilir. Acil önlemler kabul edildikten önce ya da hemen sonra acil eyleme başvurma gerekçesi açıklamasıyla beraber acil önlem bildirim formunda talep edildiği şekliyle bildirilebilir.

3.4.4 Nasıl Bildirilecek (Bildirim Formatları)²²

Bildirim formlarında 13 adet bölüm bulunmaktadır.

- Birinci bölüm, bildirim yapan Avrupa Topuluklarının yetkili makamı Hükümeti işaret etmektedir.
- İkinci bölüm, SPS önlemini tasarlayan ve ilan eden ve ayrıca inceleyen hükümet ajansını kapsamaktadır.
- Üçüncü bölüm ise önlem tarafından kapsanan ürünleri içermektedir. Gümrük tarife kodları burada yer almaktadır.
- Dördüncü bölüm bildirilen düzenleme ile etkilenmesi muhtemel coğrafi bölgeleri ve ülkeleri belirtmektedir.
- Beşinci bölüm bildirim yapılmış, önerilen ya da kabul edilen SPS düzenlemesinin başlığını, dokümanın sayfa sayısını, dokümanda mevcut olan dil ya da dilleri ya da dokümanın tercüme edilebilir olup olmadığını ifade etmektedir.

²¹ **ibid.** S. 14.

²² **ibid.** S. 15-19.

- Altıncı bölüm, önerilen ya da kabul edilen SPS düzenlemesinin sağlığı koruma hedefini de dâhiline alarak kapsamını tanımlamaktadır.

Yedinci bölüm, hedefi arkasında yatan nedeni belirtir:

Gıda kaynaklı nedenlerden risklerden insan sağlığını koruma amaçlı olarak, Zararlı ve hastalıklardan ya da bulaşıcı tohum maddelerinden kaynaklanan hayvan sağlığını koruma amaçlı olarak, zararlı ve hastalıklardan bitki sağlığını koruma amaçlı olarak, insan sağlığını bitki ve hayvanların taşıyıcı olduğu hastalıklardan korumak; ya da zararlıların girişi, yerleşmesi ve yayılmasından kaynaklanan diğer zararın önlenmesi

- Sekizinci Bölüm, ilgili Codex, OIE ya da IPPC uluslararası standardı, guidelineı ya da tavsiyesi ile ilgilidir ve önlemin temel alındığı organizasyon ve standardın tanımlanmasını talep etmektedir. Eğer herhangi bir uluslararası standart, guideline ya da tavsiye yok ise "hiçbiri" seçeneği işaretlenmelidir. Acil önlem formunda Sekizinci bölüm acil sorunun doğası ve nedeniyle ilgilidir.
- Dokuzuncu bölüm, örneğin uyarının görüldüğü yayın, önerinin atıfta bulunduğu temel doküman, kabul edildiğinde önerinin görüneceği yayın. Acil önlem formunda, dokuzuncu bölümde, ilgili uluslararası standardın, guidelineın ya da tavsiyenin varlığıyla ilgilidir.
- Onuncu bölüm, SPS düzenlemesinin önerilen kabul edilme tarihini yansıtmaktadır. Acil önlem formunda, onuncu bölüm, mevcut olan ilgili dokümanlara ve dile atıfta bulunmaktadır.
- On birinci bölüm, SPS düzenlemesinin önerilen yürürlüğe girme tarihini içermektedir. Uygun olduğunda, DTÖ üyeleri geliştirmekte olan DTÖ üyelerinin çıkarına olan ürünlerin uyacağı daha uzun zaman çizelgelerine uymaları gerekmektedir.
- On ikinci bölüm, DTÖ üyelerinin yorumları teslim edeceği spesifik ve nihai tarihi belirtmektedir. DTÖ üyelerinin yorum için normalde en az 60 günlük süreleri bulunmaktadır. 60 günden daha fazla zaman sınırı verebilecek DTÖ üyelerinin bu

süreyi uzatmaları teşvik edilir.

- On üçüncü bölüm, önlemin yer aldığı metnin ulusal bildirim merkezinden ya da danışma biriminden ya da başka bir birimden temin edilip edilemeyeceği konusunda bilgi içermektedir. DTÖ üyeleri bu bölüme ayrıca açık adreslerini, e-mail adreslerini, telefon numaralarını, faks numaralarını girebilir, eğer dokümanlar on-line olarak mevcut ise web adresi buraya ilave edilebilir.

Son olarak, DTÖ üyeleri orjinal bildirimlerine ilave olarak, üç değişik şekilde ek bilgi temin edebilirler:²³

Addendum: Orjinal bildirimde ilave bilgi ya da değişiklikler sağlamak amacıyla kullanılır. DTÖ üyeleri, eğer nihai düzenleme öneriden esaslı bir şekilde değişik hale gelmiş ise bunu addendumda ifade edebilirler.

Corrigendum: Orjinal bildirimdeki yanlış bir adres detayı gibi bir hatayı düzeltmek amacıyla kullanılır.

Revision: Mevcut bildirimini yenisiyle değiştirmek amacıyla kullanılır.

Herhangi bir addendumun ya da corrigendumun orjinal bildirimle birlikte okunması gerekmektedir.

Bir ülke bir SPS düzenlemesini bildirdiği zaman diğer DTÖ üyelerine talep üzerine önerilen düzenlemenin kopyalarını tedarik etmek zorundadır. Dokümanlar için gerçekleştirilen tüm talepler danışma biriminin adresi bildirimde belirtilmedikçe ülkenin bildirim merkezine yapılmalıdır.²⁴

DTÖ üyeleri bildirim yapılmış dokümanlar için tüm taleplere aynı şekilde karşılık vermelidir ve ideal olan sanayi gruplarından ya da sanayicilerden gelenlere de benzer bir uygulama yapılmalıdır. Talepler bildirim yapan DTÖ üyesi tarafından 5 iş günü içinde değerlendirilmelidir. Eğer bu yapılamazsa, talebin faks ya da e-mail yoluyla onaylanması ve

²³ **ibid.** S. 21.

²⁴ **ibid.** S. 27.

gecikme için de tahmini bir süre verilmesi gerekmektedir.²⁵

Dokümanların tedarik edilmesi için gerekli olan ücret konusunda ulusal muamele dışarıdaki ilgili taraflardan gelen talepler tarafından karşılanmalıdır. Ayrıca SPS düzenlemelerinin kabul edilmesinden önce;²⁶

- DTÖ üyelerinin diğer DTÖ üyelerine taslak düzenleme hakkında yazılı yorum yapabilmeleri için makul bir zaman tanınması;
- Bu yorumlar üzerinde talep üzerine tartışması; ve
- Bu yazılı yorumları ve bu tartışmaların sonuçlarını dikkate alması gerekmektedir.

3.4.5.Yayımlamayla İlgili Yükümlülükler²⁷

SPS Anlaşması çerçevesinde şeffaflığın temel unsurlarından biri düzenlemelerin yayımlanmasıdır. Bu DTÖ üyelerinin genel yükümlülüğüdür; ve ne bildirim merkezinin ne de danışma biriminin çalışmalarıyla ilgilidir. SPS Anlaşması'nın B EK'inin 1. ve 2. paragrafları düzenlemelerin yayımlanmasıyla ilgili olarak:

1. Üyeler kabul edilen tüm sağlık ve bitki sağlığı önlemlerinin hızlı bir şekilde ilgili üyelerin bu düzenlemeleri öğrenebilmeleri için hızlı bir şekilde yayımlanmalarını sağlamalıdır.

2.Acil durumlar dışında, Üyeler, ihracatçı Üyelerdeki ve özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki üreticilere zaman tanımak, ürünlerini ve üretim metotlarını ithalatçı ülkenin gerekliliklerine adapte etmek için sağlık ve bitki sağlığı düzenlemesinin yayımlanması ile onun yürürlüğe girmesi arasında makul bir zaman dilimi bırakmalıdır.

²⁵ **idem.**

²⁶ **ibid.** S. 28.

²⁷ **ibid.** S. 38.

3.4.6 Danışma Birimleri²⁸

3.4.6.1 Danışma Biriminin Kuruluşu

- İlgili üyeler tarafından sorulan tüm makul soruları yanıtlar ve dokümanları tedarik eder.
- Hükümete bağlı ya da bağımsız olabilir.
- Ulusal Bildirim Otoritesiyle aynı ya da ondan farklı olabilir.
- Yetkileri daha fazla olabilir ancak sorumluluklarının açıkça belirlenmiş olması gerekmektedir.

Danışma birimine sorulacak makul sorular taslak ya da kabul edilen SPS düzenlemeleri, risk değerlendirmeleri, uluslararası örgütlerle ilişkiler ya da uluslararası anlaşmalara katılım ya da bu anlaşmaların metinleriyle ilgili olabilir.

Danışma Birimi, diğer kamu hizmetleri, özel sektör, Cenevre misyonu ile üç kız kardeş arasında yani, Uluslararası Bitki Koruma Konvansiyonu (IPPC), Uluslararası Hayvan Hastalıkları Ofisi (OIE), Codex Alimentarius ve DTÖ Sekretaryası arasında bir köprü niteliğindedir.

3.4.6.2 Danışma Biriminin İşlevleri

Yukarıda Danışma Birimlerinin hangi işlevleri üstlendiği ifade edilmişti. DTÖ'ye üye gelişmiş ülkeler bildirimle ilişkin dokümanların tercümelerini ya da tercüme edilmiş özetlerini (belli DTÖ üyelerinde Ulusal Bildirim Merkezleri tarafından yerine getirilen) tedarik etmek durumundadırlar. Danışma Birimleri talep edilen dokümanların kopyalarını DTÖ Üyelerine ya da ilgili taraflara uygun bir fiyata tedarik etmek zorundadırlar.

DTÖ Üyelerinin Bildirim Merkezleri bildirim yapılmış taslak önlemler hakkında sorulan sorularla uğraşırken Danışma Birimleri (DTÖ ve SPS Anlaşması yürürlüğe girmeden önce var olanlar için bile) mevcut tüm SPS önlemleriyle ilgili soruları yanıtlamaktan ya da bildirim yapılmamış olanlardan sorumludurlar (çünkü, örneğin, uluslararası standartları birleştirirler

²⁸ **ibid.** S. 42.

fakat uluslararası ticareti sınırlamazlar).

Danışma Birimi sistemi DTÖ üyelerinin diğer bir ülkede herhangi bir işlevden sorumlu olan bir ajans ile doğrudan temasa geçmek zorunda olmaksızın SPS ve ilgili konular hakkında kolay bir şekilde bilgi edinebilmeleri için oluşturuldu. Danışma Birimi herhangi bir sorgunun yapılabileceği bir temas noktasıdır. Danışma Biriminin ilgili ulusal organlardan cevap alma; sorguyu yapan DTÖ üyesine cevap verme sorumluluğu bulunmaktadır.

SPS Anlaşması'nın B EK'inin 3. paragrafında düzenlenmektedir.

Her üyenin ilgili üyelerden gelen tüm makul sorulara cevap vermekten sorumlu bir Danışma Biriminin mevcut olduğunu güvence altına alması gerekmekte; ve aşağıdaki dokümanları tedarik etmelidir:

- a) ülkesinde kabul edilen ya da önerilen sağlık ve bitki sağlığı mevzuatlarının tümü,
- b) ülkesinde yürürlükte olan denetim ve teftiş prosedürleri, üretim ve karantina uygulamaları, pestisit tolerans ve gıda katkı onay prosedürlerinin tümü,
- c) risk değerlendirme prosedürleri, dikkate alınan etmenler, sağlık ve bitki sağlığının uygun korunma düzeyinin belirlenmesi,
- d) Üyenin ülkesindeki ilgili organlara, uluslararası ve bölgesel örgütlere ve sistemlere ve Anlaşma kapsamında iki taraflı ve çok taraflı anlaşma ve düzenlemelere üyeliği ve katılımı

3.4.7 Ulusal Bildirim Otoritesinin Görevleri²⁹

- Bildirim prosedürlerinin uygulamaya koyulmasından sorumlu tek merkezi hükümet otoritesi
- Bildirimlerden sorumlu tek ulusal otorite

²⁹ **ibid.** S.6.

- Gözlemlerin sunulabilmesi için taslak düzenlemelerin gecikmeksizin bildirmekten sorumlu,
- Talep üzerine düzenlemelerin metnini tedarik eder,
- Gözlemlerin doğru bir şekilde yapılmasını sağlar.

3.5 SPS Komitesi³⁰

Mallar Konseyi, spesifik anlaşmalara ilişkin olarak SPS Komitesi'nin de aralarında bulunduğu 11 Komiteden oluşmakta; bu komitelerde tüm üyeler temsil edilmektedir.

- SPS Komitesi düzenli aralıklarla toplanan bir komitedir.
- Belirli konular için spesifik toplantılar yapılsa da SPS Komitesinde yürütülen müzakereler için özel oturumlar söz konusu olmamaktadır.
- SPS Anlaşması'nın hükümlerini uygulamak için bir platformdur.
- Normalde yılda 3 defa toplanır.
- SPS Komitesi'nin Şeffaflıkla ilgili olarak belli sorumlulukları vardır. Üyelerden gelen bildirimleri almak durumundadır.
- SPS Komitesi gıda güvenliği, hayvan ve bitki sağlığı koruma önlemleriyle ilgili üyelerin yaptığı ulusal ve uluslararası düzenlemeleri yapmaz.
- Uluslararası Hayvan Hastalıkları Ofisi ve Codex Alimentarius ile işbirliği içindedir.
- Her toplantıdan sonra DTÖ Sekreteri gelecek toplantının gündemini dağıtır.
- DTÖ üyeleri gelecek toplantıdan 10 öncesine kadar belirli maddelerin gündeme dahil edilmesini talep edebilir.

Resmi SPS Komitesi toplantılarının gündemi aşağıdaki gibidir:³¹

1. Gündemin kabul edilmesi
2. SPS Anlaşması'nın uygulanması
 - a. DTÖ üyelerinden bilgi alınması
 - b. Spesifik Ticari Endişeler
 - c. Spesifik bildirimlerin değerlendirilmesi

³⁰ WTO on-line Course, "Module 7: Development Dimension in the Work of SPS Committee," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 2-42.

³¹ **idem.**

- d. Şeffaflıkla ilgili diğer konular
3. SPS Anlaşması ve GYÜ'ler
4. Eşdeğerlik (madde 4)
5. Teknik yardım ve işbirliği
6. Uluslararası standartların kullanılmasının izlenmesi
7. Gözlemci örgütlerin çalışmalarından kaynaklanan konular
8. Gözlemci statüsü için talepler
9. Diğer konular

DTÖ üyeleri spesifik bir ticari endişesini SPS Komitesinde dile getirebilir; ancak bunu yapmadan önce birkaç defa bilgi değişimi ve konsültasyon yapmış olmalıdır. Bazen de bu endişeyi direkt olarak SPS Komitesi'nin gündemine getirebilir.

Bir DTÖ üyesinin Ulusal Bildirim Otoritesinden bilgi talep edilebilir ve bildirimlere ilişkin görüşler ifade edilebilir.

SPS Komitesi'nde ortaya atılan soru üzerine arzu edilen sonuca ulaşamıyorsa bir DTÖ üyesi resmi konsültasyonların başlamasını ve Anlaşmazlıkların Halli Organına gitmeden Anlaşmazlıkların Halli Prosedürünün başlamasını talep edebilir.

Buna alternatif olarak, DTÖ Üyeleri SPS Komitesi Başkan'ının arabuluculuk yapmasını talep edebilir.

3.6 Gıda Güvenliği Önlemleri³²

Gıda güvenliği önlemleri insan ya da hayvan yaşamını ya da sağlığını katkı maddelerinden kirleticilerden toksinlerden gıdalardaki, içeceklerdeki ya da tohum maddelerindeki hastalığa neden olan organizmalardan kaynaklanan korumayı amaçlayan önlemlerdir.

Örneğin meyve ve sebzelerdeki maksimum kalıntı miktarlarına ilişkin olarak hükümetler arasında maksimum kalıntı limitleri konusunda anlaşmaya varmak birinci hedefi olan hükümetler arası bir oluşum niteliğindeki Codex Alimentarius'un bir Pestisid Kalıntı

³² WTO on-line Course, "Module 3: SPS Measures Basic Disciplines of the SPS Agreement, and Procedures for Control, Inspection and Approval," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 5.

Komitesi bulunmaktadır. Sözkonusu maksimum kalıntı miktarları ithal edilsin ya da içerde üretilsin örneğin ticarete konu olan tarımsal ürün olan elma gibi bir üründe kg başına bulunması gereken pestisit miktarının belirlenmesini gerektirmektedir.

İkinci bir örnek de ilk defa Büyük Britanya'da 1986'da görülen BSE Krizi ya da bilinen adıyla Deli Dana (Mad Cow) hastalığıdır. Bu hastalık hayvandan insana bulaşması ve beynine zarar vermesi nedeniyle geniş yankı uyandırmış bir hastalıktır. BSE Hayvan Hastalıkları Ofisi (OIE)'ne bildirilebilir hastalıklardan biridir. Her OIE üyesi ülkesinde tespit ettiği BSE hastalığını OIE'ye bildirmekle yükümlüdür.

Hayvanların, bitkilerin ya da zararlıların yayılmasıyla taşınan hastalıklardan kaynaklanan risklerden insan yaşamını ve sağlığını koruma amaçlı sağlık önlemleri de alınabilmektedir. Hayvan ya da bitki yaşamını ya da sağlığını korumaya yönelik olarak da önlemler bulunmaktadır. Bu da zararlıların, hastalıkların hastalık taşıyan ya da hastalığa neden olan organizmaların yayılması ya da girişi nedeniyle riskler karşı önlemleri içermektedir. Buna örnek olarak da belli koşullar altında insandan hayvana da bulaşabilen hastalık olarak bilinen kuş gribi verilebilir. Üye devletin ülkesinde görülen bu hastalığı önlemeye yönelik olarak da sağlık önlemler üye devletin kendisi tarafından alınabilmektedir.

OIE insan ve hayvan sağlığı açısından hastalığın kontrolü ve önlenmesi için bir platform oluşturmaktadır. Kuş gribinin kendi sınırları içerisinde yayılmasını önlemek amacıyla pek çok ülke hastalıktan etkilenen alanlarda kanatlı ürün ve canlı kuş ithalatını askıya alacak önlemler almaktadırlar.

3.6.1 Örnek Olay³³ : AT – GDO (WT/DS291, 292 VE 293)

3.6.1.1 GENEL BAKIŞ

- Avrupa Toplulukları —Biotech Ürünlerin Onaylanması ve Pazarlanması ([WT/DS291](#), [292](#) and [293](#));
- ABD'nin (US) (WT/DS291), Kanada'nın (WT/DS292) ve Arjantin'in (WT/DS293);
- Davalı Avrupa Toplulukları (AT);

³³ **ibid.** S.20.

- Üçüncü Taraflar: Avustralya; Brezilya; Şili; Çin; Tayvan; Kolombiya; El Salvador; Honduras; Meksika; Yeni Zellanda; Norveç; Paraguay; Peru; Tayland; Uruguay.

Kanada, Arjantin ve ABD birbirlerinin davalarında üçüncü taraf olmuşlardır.

3.6.1.2 Şikayetçilerin İleri Sürdüğü Argümanlar Nelerdi?

- ABD, Kanada ve Arjantin kendi davalarında diğerlerinin yanı sıra SPS Anlaşması'nın 2., 5., 7. ve ,8. Maddeleri ile EK B ve EK C ile tutarlı olmadığını Arjantin de bunlara ilaveten 10. Maddeye de aykırı olduğunu iddia etmiştir.

3.6.1.3 Panel Ne Demiştir?

Panelin raporu 29 Eylül 2006 tarihinde üyelere gönderilmiştir. Panel, Avrupa Topluluklarının Haziran 1999 ve Ağustos 2003 (anlaşmazlıkların halli prosedürlerinin başlangıcı tarihi) tarihleri arasında biotech ürünlerin onaylanması hakkında genel bir de facto moratorium ilan ettiğine karar vermiştir. Panelin raporu bu moratoryumu uygulayarak AT EK C(1)(a)'da ve SPS Anlaşması'nın 8. maddesinde yer alan yükümlülüklerine aykırı hareket etmiştir; çünkü, *de facto* moratoryum AT onay prosedürlerinin tamamlanmasında uygun olmayan gecikmelere yol açmıştır. AT'nin ürün spesifik önlemlerine ilişkin olarak, Panel SPS Anlaşması'nın 5.1 ve 2.2. maddelerindeki yükümlülüklerine aykırı hareket ettiğine karar vermiştir; çünkü bu önlemlerin SPS Anlaşması'nın tanımladığı biçimde risk değerlendirmesine dayanmamakta ve bu nedenle yeterli bilimsel kanıt olmadan yürütüldüğü varsayılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada AT'nin onaylar hakkında genel de facto moratoryumun kabul edilmesi ve uygulanmasının bir sonucu olarak gereksiz bir gecikme olmaksızın biotech ürünler için onay prosedürlerini tamamlamada başarısız olduğunu iddia etmiştir. GDO davasında Panel AT'nin onaylarla ilgili olarak de facto moratoryumunun EK C(1)(a) ve SPS Anlaşması'nın 8. maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir.

3.6.2 Örnek Olay³⁴: AT –HORMONLAR (WT/DS26 VE WT/DS48)

3.6.2.1 Genel Bakış

- Et ve Et Ürünlerine İlişkin AT'nin aldığı önlemler (Hormonlar)
- ABD'nin (WT/DS26) ve Kanada'nın (WT/DS48) Şikayeti
- Davalı : Avrupa Toplulukları
- Üçüncü Taraflar: Avustralya, Norveç, Yeni Zellanda.

Örnek olayda sözkonusu olan önlem AT'nin büyüme hormonları kullanılan sığırların et ithalatını yasaklamasıyla ilgilidir. AT yasağın gıda güvenliği için gerekli olduğu iddia etmiş ancak ABD ve Kanada ise insan sağlığına zarar vermeye yönelik herhangi bir kanıtın bulunmadığını ileri sürmüştür. Üyelerin mevcut uluslararası standartlardan daha sıkı standartları belirleme şansları bulunmaktadır. Ancak bunu bilimsel olarak kanıtlamaları gerekmekte, doyurucu bir şekilde kanıtlarla ortaya koymaları gerekmektedir.

3.6.2.2 Şikayetçilerin İleri Sürdüğü Argümanlar Nelerdi?

- ABD ve Kanada kendi davalarında diğerlerinin yanı sıra önlemin SPS Anlaşması'nın 2., 3. ve 5. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

3.6.2.3 Panel Ne demiştir?

Panelin raporu 18 Ağustos 1997'de Üyelere gönderilmiştir. Panel, AT'nin altı spesifik büyüme hormonunun kullanıldığı sığırların et ithalatını yasaklamasıyla ilgili olarak bu uygulamanın SPS Anlaşması'nın 3.1, 5.1 ve 5.5 maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir.

3.6.2.4 Temyiz Organı Ne demiştir?

Temyiz Organı temyizi incelemiş 16 Ocak 1998'de yayımlamıştır Temyiz organı Panelin AT'nin ithalat yasağının SPS Anlaşması'nın 3.1 ve 5.5 maddelerine aykırı olduğu kararını onaylamıştır.

³⁴ WTO on-line Course, "Module 4: The Principle of Harmonization and the Principle Equivalence in the SPS Agreement," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 20-24.

3.6.2.5 Dava ile İlgili Değerlendirme

SPS Anlaşması'nı ilgilendiren ilk anlaşmazlık süreç ve üretim metotlarını ele alan Avrupa Toplulukları - Hormon davası olmuştur. Avrupa Toplulukları eti için beslenen sığırların üretiminde büyüme hormonlarının kullanımını yasaklamıştı. Bu yasak Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından kısmen sorgulanmıştı çünkü anlaşmazlıkta tanımlanan hormonların üçü doğal olarak üretilen hormonlardı ve büyüme amaçlı olarak kullanılsın ya da kullanılsın bütün etlerde bir miktar bulunuyordu. Bir önelmin uluslararası bir standarda dayandırılması ya da uygun olması arasındaki fark bu davada gündeme gelmiş, temyiz mercii bu farka dikkat çekmiştir. Bir önlem uluslararası bir standardın belli unsurlarını içerebilir ancak hepsini içermek zorunda değildir. Hormonlar için belirlenen bir Codex standardı için AT- Hormon Davasında bu duruma rastlanmıştır. AT-Hormon davası AB'nin Gıda güvenliği yaklaşımı bölümünde ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

3.7 SPS'e İlişkin Uluslararası Standartlar³⁵

GATT Anlaşması'nın 20. maddesi hükümlere ayrımcılık ve gizli bir korumacılık yapmamak kaydıyla insan, hayvan ya da bitki yaşamı ve sağlığını korumak için ticaret üzerinde hareket serbestisi tanımaktadır. Ayrıca, gıda güvenliği ve hayvan ve bitki sağlığı ve güvenliği ve ürün standartlarıyla ilgili iki spesifik anlaşma bulunmaktadır.

SPS Anlaşması ayrı bir anlaşma olarak gıda güvenliği hayvan ve bitki sağlığı standartları konusunda temel kuralları ortaya koymaktadır.

Anlaşma ülkelere kendi standartlarını belirleme imkânı tanımaktadır. Ancak düzenlemelerin bilim temelli olması gerektiğinin söyler. Sadece, insan, hayvan, bitki yaşamı ve sağlığını koruma amaçlı olarak kullanılabilir. Benzer koşulların hâkim olduğu ülkeler arasında keyfi ve haksız bir şekilde kullanılamaz.

³⁵ **ibid.** 20-47.

Üye devletler uluslararası standartları, guidelines ve tavsiyeleri kullanmaya teşvik edilirler. Ancak üyeler bilimsel gerekçelere var ise daha sıkı standartlara neden olabilecek önlemlere başvurabilirler. Uygun risk değerlendirmelerini yaptıkça ve yaklaşım da tutarlı ise keyfi değilse daha sıkı standartlar belirleyebilirler. Belli bir dereceye kadar tedbirsiz prensip uygulayabilir bilimsel belirsizlik sözkonusu olduğunda önce güvenlik yaklaşımını benimseyebilir. SPS Anlaşması'nın 5. Maddesinin 7. Fıkrası geçici ihtiyadi tedbirlere müsaade etmektedir.

Anlaşma farklı standartlara ürünlerin denetlenmesine yönelik farklı yöntemlere izin vermektedir. Anlaşma kontrol, teftiş ve onay prosedürleri ile ilgili hükümler içermektedir. Hükümetler, önceden, yeni ve değişen sağlık ve bitki sağlığı düzenlemeleri ile ilgili bilgi vermeli ve ulusal temas noktası oluşturmalıdırlar.

İlgili uluslararası standartlar kendi çalışma alanlarındaki üç kız kardeş olan ilgili uluslararası örgütler tarafından kabul edilen standartlardır. Codex, OIE ya da IPPC tarafından geliştirilen bütün standartlar SPS Anlaşması ile kapsamında değildir, fakat SPS Anlaşması EK A paragraf 3'te tanımlanan konuları ele alan konuları ele almaktadır.

3.7.1 Hayvanların ve Hayvansal Ürünlerin Uluslararası Ticaretinde Özel Standartların Etkileri³⁶

Pazara Giriş: Bazı üyeler özel sektör tarafından belirlenen standartların tedarikçilerin ürünlerinin kalitelerini artırmasına yardımcı olabilir ve yüksek kalite piyasalara erişim sağlayabilirler. Diğer üyeler özel standartların resmi ithalat gerekliliklerinden daha kısıtlayıcı (daha düşük pestisit kalıntı düzeyleri gerektiren) ve sıkı kurallar koyan (arzu edilen gıda güvenliği için sadece tek yol kabul eden) ve bu nedenle pazara girişe ilave engeller koyduğunu ileri sürmektedirler.

Kalkınma: Birçok üye özel standartlara, sertifikasyona, uymanın bedeli konusunda duyduğu endişeyi dile getirmiştir. Özellikle gelişme yolundaki ülkelerdeki küçük büyüklükteki üreticiler için mevcut olan standartlar sorun olabilmektedir.

³⁶ Christiana Wolff, "The Effects of Private Standards in the International Trade of Animals and Animal Products

DTÖ Hukuku: Bazı üyeler satın aldıkları ürünler için koydukları standartları hükümetlerin müdahale edemeyeceği meşru özel sektör etkinliği olarak görürken, diğerleri SPS Anlaşması'nın ithal eden ülkelerdeki hükümetleri bu Anlaşma'nın kapsamında yer alan ve özel sektörleri tarafından oluşturulmuş standartlardan sorumlu hale getirdiğini ileri sürmektedirler. Bu diğerleri bu standartların şeffaflık ve sağlık ve bitki sağlığı önlemlerinin bilimsel olarak gerekçelendirilmesi gibi DTÖ gerekliliklerini karşılamadığı ve sağlığı korumak için gerektiğinden ticareti daha kısıtlayıcı olduğu konusunda endişe duymaktadırlar.

3.8 SPS Anlaşması ve Ticaret Önündeki Teknik Engeller (TBT) Anlaşması³⁷

TBT Anlaşması, 12 çok taraflı ticaret anlaşmasından uluslararası mal ticaretini ilgilendiren bir anlaşmadır. TBT Anlaşmaları (zorunlu gereklilikler olan) teknik düzenlemeleri (zorunlu olmayan) standartları ve uygunluk değerlendirme prosedürlerini içermektedir.

SPS Anlaşması ve TBT Anlaşması arasındaki ilişkiye gelince TBT Anlaşması'nın 1. maddesinin 5. fıkrası sağlık ve bitki sağlığı önlemlerini kapsamının dışında tutmaktadır.

Yine SPS Anlaşması'nın 1. maddesinin 4. fıkrası, Anlaşma'da hiçbir hükmün üyelerin TBT Anlaşması'ndan doğan haklarına hanel getirmeyeceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla TBT ve SPS Anlaşmalarının uygulama kapsamaları birbirlerini karşılıklı olarak dışlar niteliktedir.

Ancak bazen bir düzenlemenin birden fazla amacı olabilir bu nedenle bu düzenlemenin bir bölümü TBT Anlaşması kapsamında yer alırken diğer bölümü SPS Anlaşması kapsamında değerlendirilebilir.

SPS Anlaşması insan ve hayvan sağlığını gıda kaynaklı risklerden, insan sağlığını hayvanların ve bitkilerin taşıdığı hastalıklardan, hayvanları ya da bitkileri zararlılardan ya da hastalıklardan korumak ya da zararlılardan kaynaklanan diğer zararları önlemek amacıyla alınan tüm önlemleri kapsamaktadır.

SPS Anlaşması'nın A EK'inin 1. fıkrası SPS önlemlerinin aşağıdaki unsurları içermesi

³⁷ WTO on-line Course, "Module 2: WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures," **WTO Agreement on SPS**, 2007, s. 9-12.

gerektiğini ileri sürmektedir:

- Nihai ürün kriterleri;
- Süreçler ve üretim metotları;
- Test etme, teftiş, sertifikasyon ve onay prosedürleri;
- Hayvanların ve bitkilerin nakli ya da nakil sırasında yaşamaları için gerekli materyallerle ilgili gereklilikler de dâhil olmak üzere karantina uygulamaları;
- İlgili istatistiksel metotlar, örneklem prosedürleri ve risk değerlendirme metotları hakkında hükümler;
- Gıda güvenliğiyle doğrudan ilgili paketlenme ve etiketlenme gereklilikleri.

<i>korumak</i>	<i>Neye karşı?</i>
Hayvan ve bitki yaşamı ya da sağlığı	Zararlıların girişi, yerleşmesi ve yayılmasından ya da hastalık taşıyan ya da hastalığa neden olan organizmalardan
Hayvan ve bitki yaşamı ya da sağlığı	Katkı maddelerinden kontaminantlardan, toksinlerden ya da gıda maddelerinde, içeceklerde ve tohum maddelerinde bulunan hastalığa neden olan organizmalardan
İnsan yaşamı ya da sağlığı	Bitkiler, hayvanlar ya da bitkisel ya da hayvansal ürünler yoluyla bulaşan hastalıklar (zoonozlar)
Ülke	Zararlıların girişi, yerleşmesi ve yayılması yoluyla verilen zarar

Tarım Anlaşmasından farklı olarak SPS Anlaşmasında "Hayvan" balıkları yani su ürünlerini içermektedir. "Bitki" kastedildiğinde de ormancılık ürünlerinin SPS Anlaşması kapsamında yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla, ürün kapsamı olarak SPS Anlaşması Tarım Anlaşması'na göre daha geniş kapsamlıdır.

3.9 Kurumsal Kapsam³⁸

SPS Anlaşması'nın 13. maddesi anlaşmanın uygulanmasıyla ilgili olup anlaşmanın uygulanması için üye devletlerin gerek merkezde gerekse de taşrada gözlem anlamında büyük görevinin olduğunu ifade etmektedir. SPS Anlaşması ulusal düzeyde geniş kapsamlı olarak uygulanmakta ve muhtelif organ ve sistemleri etkilemektedir:

- Merkezi hükümet organlarını
- Yerel hükümet organlarını (federal birimler de dâhil olmak üzere)
- Bölgesel ve hükümet dışı organları

³⁸ **ibid.** S. 17.

4. GIDA GÜVENLİĞİ, KAMU SAĞLIĞI, HAYVAN VE BİTKİ SAĞLIĞINA İLİŞKİN AB MEVZUATI

4.1 Avrupa Topluluğu'nu Kuran Antlaşma'daki İlgili Hükümler

Madde 37

1. Ortak Tarım Politikasının ana hatlarını belirlemek amacıyla Komisyon, bu Antlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte Üye Devletleri, özellikle onların kaynaklarının ve gereksinimlerinin bir bilançosunu yaparak, tarım politikaları arasında karşılaştırma yapabilmeleri için konferansa çağırır.

2. Komisyon 1. paragrafta öngörülen konferansın çalışmalarını göz önünde bulundurarak, Ekonomik ve Sosyal Komiteye danıştıktan sonra bu Antlaşma'nın yürürlüğe girişinden başlayarak iki yıllık süre içinde, 34. maddenin 1. paragrafında öngörülen ortak organizasyon şekillerinden birinin ulusal organizasyonların yerine konması dâhil olmak üzere, ortak tarım politikasının oluşturulması ve uygulanması ve bu Başlık'ta belirtilen tedbirlerin uygulamaya konmasıyla ilgili önerilerde bulunur.

Bu öneriler, bu Başlıkta sözü edilen tarımsal sorunların birbirleriyle bağımlılıklarını dikkate alır.

Konsey, yapabileceği tavsiyeler saklı kalmak kaydıyla, Komisyon'un önerisi üzerine ve Avrupa Parlamentosu'na danıştıktan sonra nitelikli çoğunlukla hareket ederek tüzükler ya da direktifler çıkarır ya da kararlar alır.

3. 34 (1). Maddede öngörülen ortak organizasyon:

a) bu önleme karşı çıkan ve söz konusu ürün için kendi ulusal organizasyonları bulunan Üye Devletlere, ilgili üreticilerin yaşam standardı ve istihdamları konusunda gerekli uzmanlaşmaların ve yapılabilecek uyarlamaların zamanlamasını da göz önünde bulunduran eşdeğerde garantiler sağlıyorsa;

b)Topluluk içi ticari ilişkilerde ulusal pazardakilere benzer koruma sağlıyorsa; Konsey, bu organizasyonu yukarıda 2. paragraf hükümleri uyarınca ve nitelikli çoğunlukla karar alarak ulusal Pazar organizasyonlarının yerine koyabilir.

4. Bazı işlenmiş ürünler için henüz bir ortak organizasyon mevcut değilken söz konusu ürünlerin hammaddeleri için ortak bir organizasyon kurulursa, üçüncü ülkelere ihraç edilmek üzere işlenmiş ürünler için kullanılacak hammaddeler, Topluluk dışından ithal edilebilir.

Madde 95

1. 94. maddeye istisna olarak ve bu Antlaşma'nın aksine hükümleri saklı kalmak kaydı ile, 14. maddede ifade edilen hedeflerin gerçekleştirilmesi için aşağıdaki hükümler uygulanır. Konsey, Ekonomik ve Sosyal Komite'ye danıştıktan sonra ve 251. maddede belirtilen usul uyarınca, amacı iç pazarın kuruluş ve işleyişi olan, Üye Devletlerin yasa, tüzük ve idari düzenlemelerininin yakınlaştırılması ile ilgili önlemleri alır.

2. 1. paragraf, mali hükümler ile kişilerin serbest dolaşımına ve ücret karşılığı çalışanların hak ve yükümlülüklerine ilişkin hükümlere uygulanmaz.

3. Komisyon, 1. paragrafta öngörülen sağlık, güvenlik, çevrenin ve tüketicinin korunmasına ilişkin önerilerinde, özellikle bilimsel gerçeklere dayalı yeni gelişmeleri göz önünde bulundurarak, yüksek seviyeli bir korumayı esas alır. Kendi yetkileri dâhilinde Avrupa Parlamentosu ve Konsey de bu amacı gerçekleştirmeye çalışır.

4. Bir yakınlaştırma önleminin Komisyon veya Konsey tarafından kabul edilmesinden sonra, eğer bir Üye Devlet, Madde 30'da belirtilen temel zorunluluklara veya çevrenin ya da çalışma ortamının korunmasına ilişkin ulusal hükümlerini muhafaza etmeyi gerekli addediyorsa, bu hükümleri, bunların muhafaza edilmesinin dayanaklarıyla birlikte Komisyon'a bildirir.

5. Ayrıca, 4. paragraf hükmü saklı kalmak kaydıyla, bir yakınlaştırma önleminin Konsey veya Komisyon tarafından kabulünden sonra eğer bir Üye Devlet, yakınlaştırma önleminin kabul edilışinden sonra ortaya çıkan o Üye Devlete özgü bir sorunu ileri sürerek çevrenin veya çalışma ortamının korunmasına ilişkin yeni bir bilimsel delile dayalı ulusal hükümlerini

yürürlüğe koymayı gerekli addediyorsa, öngördüğü bu hükümleri, bunları yürürlüğe koymasının dayanaklarıyla birlikte Komisyon'a bildirir.

6. Komisyon 4 ve 5. paragraflarda belirtilen bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, söz konusu ulusal hükümleri Üye Devletler arasındaki ticarete keyfi bir ayrımcılık veya gizli bir sınırlama aracı olup olmadığını veya iç pazarın işleyişine engel teşkil edip etmediğini doğruladıktan sonra onaylar veya reddeder.

Bu süre içinde Komisyon tarafından herhangi bir karar alınmaması halinde, 4. ve 5. paragraflarda belirtilen ulusal hükümlerin onaylandığı kabul edilir.

Sorunun karmaşık olması ve insan sağlığı için tehlike taşımaması halinde, Komisyon, ilgili Üye Devlete bu paragrafta belirtilen sürenin, altı aya kadar daha uzatılabileceğini bildirebilir.

7. 6. paragraf uyarınca, bir Üye Devlet uyumlaştırma önleminde sapma olarak, ulusal hükümleri muhafaza etmeye veya yürürlüğe koymaya yetkilendirildiği zaman, Komisyon bu önleme bir uyarılma önerip önermemeyi gözden geçirir.

8. Bir Üye Devlet, daha önceki uyumlaştırma önlemlerine konu olan bir alanda kamu sağlığı hakkında özel bir sorunu ileri sürdüğünde, bu konuyu Konsey'e uygun önlemler önerip önermeyeceğini derhal ele alacak olan Komisyon'un dikkatine getirir.

Madde 152

1. Bütün Topluluk politika ve faaliyetlerinin tamamlanmasında ve uygulanmasında, yüksek seviyeli bir insan sağlığı koruması temin edilir.

Ulusal politikaları tamamlayacak olan Topluluk eylemi, kamu sağlığına, insan hastalıklarının önlenmesine ve insan sağlığı için tehlike yaratan ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu eylemler sağlık konusunda bilgilendirme ve eğitimin yanı sıra sebepleri, bulaşma yolları ve önlenmelerine ilişkin araştırmaların geliştirilmesi yoluyla, önemli sağlık sorunlarına karşı mücadeleyi kapsar.

Topluluk bilgilendirme ve önleme dâhil olmak üzere, Üye Devletlerin uyuşturucu bağlantılı sağlık sorunlarının azaltılmasına ilişkin eylemlerinin tamamlar.

2. Topluluk bu Maddede belirtilen alanlarda, Üye Devletler arasındaki işbirliğini, gerektirdiği takdirde faaliyetlerine destek vererek teşvik eder.

Üye Devletler Komisyon ile irtibat halinde, 1. paragrafta belirtilen alanlardaki politika ve programlarının eşgüdümünü sağlarlar. Komisyon Üye Devletlerle yakın temas kurarak, bu eşgüdümü geliştirmek için faydalı her türlü girişimde bulunabilir.

3. Topluluk ve Üye Devletler, üçüncü ülkelerle ve yetkili uluslararası kuruluşlarla kamu sağlığı konusunda işbirliğini artırır.

4. Konsey, 251. maddede belirtilen usul uyarınca hareket ederek ve Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesine danıştıktan sonra:

a) hiçbir Üye Devletin daha katı koruyucu önlemleri muhafaza etmesini veya yürürlüğe koymasını engellememesi kaydıyla, insana ait organ ve maddelere, kan ve kan türevlerine yüksek kalite ve güvenlik standartlarını belirleyen önlemleri;

b) Madde 37'ye istisna olarak veterinerlik ve bitki sağlığı alanlarında amacı doğrudan kamu sağlığını korumak olan önlemleri;

c) Üye Devletlerin her türlü yasa ve düzenlemelerinin uyumlaştırılması hariç olmak üzere, insan sağlığını korumak ve geliştirmek için tasarlanmış teşvik önlemlerini alarak, bu Maddede belirtilen amaçlara ulaşmaya katkıda bulunur.

Konsey Komisyon'un önerisi üzerine oybirliğiyle hareket ederek bu Maddede belirtilen amaçları gerçekleştirilen amaçları gerçekleştirmek için tavsiyelerde bulunabilir.

5. Kamu sağlığı alanında bir Topluluk eylemi, Üye Devletlerin sağlık hizmetlerinin verilmesine ve tıbbi bakımın düzenlenmesine dair sorumluluklarına tamamen riayet eder. Özellikle, 4(a) paragrafında riayet edilen önlemler, organ ve kan bağışına veya bunların tıbbi kullanımına dair ulusal hükümleri etkilemez.

Madde 153

1. Tüketicilerin çıkarlarını desteklemek ve yüksek seviyeli bir tüketici koruması temin etmek amacıyla, Topluluk, tüketicilerin, bilgilendirilme, eğitim ve çıkarlarını korumaları için örgütlenme haklarının desteklenmesinin yanı sıra, tüketicilerin sağlık, güvenlik ve ekonomik çıkarlarının korunmasına katkıda bulunur.

2. Diğer Topluluk politikaları ve faaliyetleri tanımlanırken ve uygulanırken tüketicilerin korunma gereksinimleri dikkate alınır.

3. Topluluk 1. paragrafta belirtilen amaçlara ulaşılmasına:

a) iç pazarın tamamlanması çerçevesinde 95. madde çerçevesinde kabul edilen önlemleri;

b) Üye Devletler tarafından sürdürülen politikaları destekleyen, tamamlayan ve izleyen önlemleri kabul etmek aracılığıyla katkıda bulunur.

4.2 Avrupa Birliği'nde Gıda Güvenliği Yaklaşımı ve Uygulamaları

AB'nin gıda güvenliği politikasının temel ilkesi; iç pazarın etkin işleyişini sağlamakla birlikte, gıda ile ilgili her alanda insan sağlığının ve tüketici çıkarlarının yüksek düzeyde korunmasını temin etmektir.

Politikanın hedefi; yem üretimi, birincil üretim, gıdanın işlenmesi, depolama, nakliye ve satışını içine alan gıda zincirinin tüm aşamalarında 'çiftlikten-sofraya' entegre bir yaklaşım uygulayarak; gıda güvenliğini, hayvan sağlığını, hayvan refahını ve bitki sağlığını güvence altına almaktır.

Avrupa gıda mevzuatının geliştirilmesine ilişkin ilk adım, Komisyon'un 1997 yılında "*Avrupa Birliği'nde Gıda Yasasının Genel İlkelerine İlişkin Yeşil Kitap*" [COM (97) 176 final, 1997]'in yayınlaması ile atılmıştır.³⁹ Yeşil Kitap'ın amacı; mevcut mevzuatın tüketici, üretici, imalatçı ve tüccarların ihtiyaç ve beklentilerini ne derece karşıladığını belirlemek;

³⁹ European Commission, "Commission Green Paper – The General Principles of Food Law in the European Union", COM (1997) 176 Final, Brussels, 1997.

gıdaların kontrol ve denetimlerinden sorumlu resmi sistemlerin gıda güvenliğini ve tüketici çıkarlarının korunmasını ne derece sağladığını tespit etmek ve gıda mevzuatına ilişkin bir kamuoyu oluşturmaktır. Yeşil Kitap; gıda mevzuatının şeffaflık ve tutarlılık açısından yetersiz olduğunu, Topluluk içinde henüz uyumlaştırılmamış alanların ticarete engel oluşturacak ölçüde farklılıklar gösterdiğini, Topluluk mevzuatının ulusal düzeyde uygulanması ve yürürlüğe konmasında farklar bulunduğunu ortaya çıkarmış; halk sağlığı ve güvenliği ile tüketicinin korunması, Tek Pazar içinde malların serbest dolaşımının sağlanması, bilimsel bulgu ve risk değerlendirmesine dayalı temel bir mevzuat oluşturulması, sanayinin rekabet gücünün ve ihracat hacminin artırılması, gıda güvenliğinde birincil sorumluluğun sanayici, üretici ve tedarikçilere verilmesi ve mevzuatın basit, tutarlı, gerçekçi ve açık olması gibi hedefler doğrultusunda mevcut mevzuatın geliştirilmesine yönelik kapsamlı bir tartışma başlatmıştır.⁴⁰

BSE krizinden sonra, 1999 yılında ortaya çıkan dioksin krizi de Topluluk içinde büyük yankı uyandırmış ve büyük endişelere yol açmıştır. Kriz, hayvan yemlerine kanserojen dioksin içeren yağ bulaşması sonucu Belçika’da ortaya çıkmış ve kısa sürede Topluluk içinde yayılmıştır. Bu krizlerin kontrol altına alınmasındaki başarısızlık, tüketicinin, Topluluk içindeki ürünlerin kalite ve güvenliğine ve sanayi ile kamu otoritelerinin bu güvenliği sağlama kapasitelerine olan inancını sarsmıştır. Bu sebeple Komisyon; gıda güvenliğini temel önceliklerinden biri olarak belirlemiş, hem tüketici sağlığının en üst düzeyde korunması, hem de tüketici güveninin yeniden sağlanması amacıyla 12 Ocak 2000 tarihinde yeni bir düzenleyici yaklaşım getiren “*Gıda Güvenliğine İlişkin Beyaz Kitap*” [COM(1999)719 final, 12 Ocak 2000]’ı yayınlamıştır.⁴¹ Beyaz Kitap; gıda zincirinde hijyen ile ilgili hükümlerden hayvan sağlığı, hayvan refahı ve bitki sağlığı önlemlerine kadar gıda güvenliğine ilişkin tüm konuların ilk kez bir arada ele alındığı bir doküman olup, AB’nin “çiftlikten sofraya gıda güvenliği” yaklaşımını destekleyici mevzuat reformları ile gıda güvenliğini doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren pekçok konuya ilişkin önlemlere değinerek yepyeni ve radikal bir yaklaşım getirmiştir. Doküman; mevzuatı tutarlı ve şeffaf bir kurallar dizinine dönüştürerek modernize eden, çiftlikten sofraya kontrolleri pekiştiren, bilimsel tavsiye sisteminin yeterliliğini arttıran ve inisiyatifi bünyesinde bulunduran yeni bir gıda politikasına yönelik planları ortaya koymuştur. Beyaz Kitap’ın stratejik öncelikleri;

⁴⁰ Esra Gültekin, Avrupa Birliği Gıda Politikasındaki Gelişmeler ve Türkiye, AB Uzmanlık Tezi, Ankara, 2005, s. 14.

⁴¹ **European Commission**, “White Paper on Food Safety”, **COM (1999) 719 Final, Brussels, 12/01/2000.**

- Bir Avrupa Gıda Otoritesi kurmak,
- Gıda mevzuatında tutarlı bir çiftlikten sofraya yaklaşımı uygulamak,
- Gıda güvenliği için birincil sorumluluğun gıda ve yem operatörlerinde olduğu, Üye Devletlerin bu operatörlerin gözetimini ve kontrolünü yapmaları gerektiği ve Komisyon'un Üye Devletlerin kontrol kapasitelerini ve yeterliliklerini tetkikler ve denetimler yoluyla test etmesi gerektiği ilkesini getirmektir.

Beyaz Kitap'ta; gıda güvenliği ilkeleri, gıda güvenliği politikasının önemli unsurları (bilgi toplama ve analiz – bilimsel tavsiye), Avrupa Gıda Otoritesinin kurulması gerekliliği, düzenleyici unsurlar, kontroller, tüketicinin bilgilendirilmesi ve gıda güvenliğine ilişkin konuların uluslararası boyutu ele alınmıştır. İnsan sağlığı ve tüketicinin korunmasının temini için kapsamlı ve bütünlük "çiftlikten sofraya" yaklaşımı, sorumluluk, izlenebilirlik, tutarlı, etkin ve dinamik gıda politikası, şeffaflık, risk analizi ve ihtiyatlılık ilkeleri getirilmiştir. Ayrıca; öncelikli tedbirler (Avrupa Gıda Otoritesinin kurulması, gıda güvenliği prosedürlerinin belirlenmesi, Genel Gıda Yasası'nın oluşturulması, gıda ve yem resmi kontrollerine ilişkin Tüzük, yeme ilişkin Tüzük, hijyene ilişkin Tüzük, gibi), yem, zoonozlar, hayvan sağlığı, hayvan yan-ürünleri, BSE/TSE (Transmissible Spongiform Encephalopathies – Bulaşıcı süngerimsi beyin hastalıkları), hijyen, bulaşanlar, gıda katkıları ve aroma maddeleri, gıda ile temas eden maddeler, yeni gıdalar/genetiği değiştirilmiş organizmalar, ışınlama, diyetetik gıdalar/gıda tamamlayıcıları/zenginleştirilmiş gıdalar, etiketleme, pestisitler, beslenme, tohumlar, destekleyici tedbirler, üçüncü ülke politikası/uluslararası ilişkiler konularındaki önlemleri içeren bir eylem planı ortaya konmuştur.⁴²

AB, 1981 yılında, "Hormonel ve tirostatik etkisi olan belli maddelerin yasaklanmasına ilişkin 31 Temmuz 1981 tarihli ve 81/602/AET sayılı Konsey Direktifi" [OJ L 222, 07/08/1981, s.32-33] ile, çiftlik hayvanlarında büyümeyi arttırıcı hormon etkisine sahip maddelerin kullanımını yasaklamıştır. Östradiol 17 β , testosteron, projesteron, zeranol, trenbolon asetat ve melengestrol asetat (MGA); bu tür büyüme arttırıcılardandır. Bu yasaklama, Üye Devletlere ve üçüncü ülkelerden ithalatlara aynı şekilde uygulanmaktadır.

⁴² idem.

Yürürlükteki mevzuat; "22 Eylül 2003 tarihli ve **2003/74/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi**" [OJ L 262, 14/10/2003, s.17-21] ile değiştirilen "81/602/AET sayılı Direktifi yürürlükten kaldıran ve hormonal veya tirostatik etkisi olan belli maddeler ile β -agonistlerin besicilikte kullanılmasının yasaklanmasına ilişkin 29 Nisan 1996 tarihli ve **96/22/AT sayılı Konsey Direktifi**" [OJ L 125, 23/05/1996, s.3-9]'dir (66).

Büyüme arttırıcı altı hormonla muamele edilmiş büyükbaş hayvan eti ve et ürünlerinde hormon kalıntılarının insan sağlığına yönelik riskleri, kapsamlı şekilde incelenmiş ve değerlendirilmiştir. 1999 yılında, bu hormonların hiçbiri için "kabul edilebilir günlük vücuda alım" (ADI) belirlenemediği bildirilmiştir. Östradiol-17 β için de; bulguların bu maddenin bir karsinojen (hem tümör başlatıcı hem tümör arttırıcı etkisi bulunan) olduğuna işaret ettiği, fakat mevcut verilerin kantitatif bir risk tahmini için yeterli olmadığı açıklanmıştır. Bu görüş, ilave bilimsel veri incelemesi sonucu 2002'de de yinelenmiştir. Bu bilimsel görüşe dayanarak, 96/22/AT sayılı Direktif, 2003/74/AT sayılı Direktifle değiştirilmiştir.

Değiştirildiği şekliyle Direktif, çiftlik hayvanlarında büyüme arttırıcı hormon etkisi olan maddelerin kullanımının yasaklandığını yinelemektedir. Ayrıca, östradiol-17 β 'nin gıda üreten hayvanlarda başka amaçlarla kullanılabilirdiği durumların sayısı büyük ölçüde azaltılmıştır. Sadece üç tür kullanıma, geçiş süreci içinde ve ciddi veteriner kontrolü altında izin verilmiştir: cenin zayıflamasının tedavisi/mummifikasyon, sığırdaki (hayvan refahı nedenleriyle) pyometra ve sığır, at, koyun ve keçide östrus endüksiyonu. Son kullanımın da Eylül 2006'ya kadar aşamalı olarak bırakılması gerekmektedir. Komisyon, sığırdaki cenin zayıflaması/mummifikasyon ve sığırdaki pyometranın tedavisi için, östradiol-17 β veya bunun ester-benzeri türevlerini içeren ilaçlara alternatif olabilecek veteriner ilaçlarına ilişkin rapor hazırlayacaktır.

Bu konudaki uluslararası yaklaşımlarla ilgili olarak; Amerika Birleşmiş Devletleri (ABD) ve Kanada, gıda üreten hayvanlarda hormonların büyüme arttırıcı olarak kullanımının yasaklanmasına itiraz etmiştir; ve 1997 yılında DTÖ'nün bir paneli, AB tedbirinin Sağlık ve Bitki Sağlığı Tedbirlerinin (SPS – Sanitary and Phytosanitary Measures) Uygulanmasına İlişkin Anlaşma ile uyumlu olmadığı yönündeki kararını açıklamıştır. AB bu kararın iptalini istemiştir; ve 1998'de DTÖ Temyiz Birimi, panelin çoğu bulgusunu iptal etmiş; sadece, AB'ye hormon muamelesi görmüş hayvan eti ithalatındaki yasağın, "bu tür bir tedbirin insan sağlığına yönelik riskin değerlendirilmesine dayandırılması gerektiği" şeklindeki şarta uymadığını bildirmiştir. Bunun üzerine de zaten, AB, büyüme arttırıcı olarak kullanılan altı

hormonla muamele edilmiş büyükbaş hayvan eti ve et ürünlerindeki hormon kalıntılarının insan sağlığına risklerinin değerlendirileceği yeni bir risk değerlendirmesi emri vermiş; akabinde, 96/22/AT sayılı Direktifi değiştirerek 2003/74/AT sayılı Direktifi kabul etmiş ve böylece uluslararası yükümlülüklerini DTÖ bağlamında da yerine getirmiştir.⁴³

4.3 Gıdalara İlişkin Tehlikeler

- Mikrobiyolojik tehlikeler
- Pestisit kalıntıları
- Gıda katkılarının yanlış kullanımı
- Kimyasal bulaşanlar
- Biyolojik toksinler
- Aldatıcı uygulamalar
- GDO'lar
- Alerjik maddeler
- Veteriner ilaç kalıntıları
- Büyüme destekleyici hormonlar

4.3.1 Gıda Güvenliğinde Değişen Yaklaşım

- Globalleşme
- Yeni teknolojilerin kullanımı
- Tüketicinin artan bilinci
- Bilginin hızla dağılması

Geleneksel Yaklaşım : Son ürün kontrolleri

Yeni Yaklaşım : Gıda Zinciri Yaklaşımı

⁴³ European Commission, DG Health and Consumer Protection, “Hormones in bovine meat – Background and History of Bovine Meat”, 28/09/2001.

4.3.1.1 Gıda Zinciri Yaklaşımı

- Risk Analizi
- Risklerin kaynağında önceden engellenmesi
- Geriye dönük izleme
- Uyumlaştırılmış gıda güvenliği standartları
- Sistemlerin denkleştirilmesi

4.3.1.2 AB’de Değişimi Hızlandıran Sebepler

- BSE Krizi (1996- ...)
- Dioksin Krizi (1999-2000)
- Şap Hastalığı Krizi (2001)

Tüketici güveninin sarsılması

Mevcut düzenlemelerin yetersizliğinin anlaşılması

4.3.1.3 Yeni Yaklaşım ile Gelen Değişiklikler

- ✓ Hayvan sağlığı
- ✓ Hayvan refahı
- ✓ Bitki sağlığı
- ✓ Çevre

Tüketicinin en iyi şekilde korunması

İç pazarın etkin işleyişi

4.3.1.4 178/2002 – Genel Gıda Yasası

- ✓ Topluluk için uyumlaştırılmış yeni bir yasa
- ✓ Kapsamlı ve entegre yaklaşım
- ✓ Genel prensipler (tanımlar)

- ✓ Üretim, işleme ve dağıtımın her aşamasında
- ✓ İzlenebilirlik
- ✓ Sorumluluklar
- ✓ Risk analizi
- ✓ İhtiyatilik
- ✓ Gıda Güvenliği Otoritesi

4.3.1.5 882/2004/EC – Resmi Kontroller

- Direktif 89/397/EEC: resmi kontroller
- Direktif 93/99/EEC: resmi kontrollere ilişkin ek önlemler
- 1 Ocak 2006
- “Yem ve gıda kanunu ile hayvan sağlığı ve hayvan refahı kurallarına uyum”
- Risklerin engellenmesi, elimine edilmesi veya azaltılması
- Gıda ve yem ticaretinde dürüst uygulamalar
- Tüketicinin korunması ve doğru bilgilendirilmesi
- Gıda işletmecileri birincil derece sorumlu
- Kontrollerde farklı birimler arasında koordinasyon
- Düzenli, habersiz kontroller
- Belirlenen riskler
- Geçmişteki kayıtlar
- İşletmecilerin kontrollerinin güvenilirliği
- Belirli yetkilerin devredilmesi
- Laboratuvar performans kriterleri
- Gıda ve yemler için acil durum planları
- Resmi kontrollerin finansmanı (1 Ocak 2007)
- Kayıt altına alma / onaylama
- Topluluk / Ulusal Referans Laboratuvarları
- Ulusal kontrol planları
- Kontrolörlerin eğitimi

4.3.1.6 854/2004/EC – Hayvansal Kökenli Ürünlerin Resmi Kontrolleri

- İşletmelerin onaylanması
- Koşullu geçici onay (azami 6 ay)
- Gıda zinciri bilgisi
- Kesim öncesi ve sonrası muayene
- Gıda işletmecilerinin sorumluluğu
- Resmi yetki tarafından onay
- Ürünlerin izlenebilirliği

4.3.1.7 852/2004/EC – Gıda Hijyeni

- 93/43/EC sayılı Direktif
- 1 Ocak 2006
- Tüm gıdalar
- Üretim, işleme, dağıtım, ihracatın tüm aşamalarında
- Tüketicie doğrudan satışlar kapsam dışı
- Birincil sorumlu: gıda işletmecisi
- Tüm gıda işletmelerinin kayıt altına alınması
- HACCP
- İyi hijyen uygulamaları
- İyi uygulama rehberleri
- Mikrobiyolojik kriterler
- Sıcaklık kontrolleri

- Kırmızı ve beyaz et
- Evcil ve vahşi av hayvanları eti
- Et ürünleri
- Canlı kabuklu yumuşakçalar
- Balıkçılık ürünleri
- Çiğ süt ve süt ürünleri
- Yumurta ve yumurta ürünleri
- Kurbağa bacağı
- Salyangoz

- Eritilmiş hayvansal yağlar
- Muamele edilmiş mide, mesane ve bağırsaklar
- Jelâtin ve kolajen

- 1 Ocak 2006
- İşletmelerin onaylanması
- Hayvanların temiz olması
- Kırmızı et karkaslarında veteriner sağlık damgası
- İşletmeci tanımlama damgası
- Kesimhane ve parçalama tesisleri için gereklilikler
- Acil kesimlere ilişkin hükümler

- ✓ Veterinerlik Mevzuatı: hayvan sağlığı, hayvan refahı, hayvanların tanımlanması ve kayıt altına alınması, iç Pazar kontrol sistemleri, dış sınır kontrolleri, hayvansal ürün üretilen işletmelerdeki halk sağlığı gereklilikleri

- ✓ Bitki sağlığı mevzuatı: bitki sağlığı (zararlı organizmalar, pestisitler), tohum ve çoğaltım materyalleri, ve bitki hijyeni

- ✓ Hayvan besleme mevzuatı: yem güvenliği, yem katkıları, etiketleme, yemdeki bulaşanlar, kontrol ve denetim

4.4 AB'nin Şap Hastalığıyla Mücadeleye Yönelik Kapsamlı Yaklaşımı⁴⁴

Komisyon'un şap hastalığına ilişkin olarak politikasını belli dönemlerde güncelleştirmektedir. Komitenin çalışmalarını yakından takip edilirse; 2001 yılında meydana gelen şap hastalığından çıkarılan dersler konusunda Komisyonun çeşitli raporlara müteakip cevapları tartışma fırsatı sağlamıştır.

Şap krizi sonrası önemli değişikliklere sebebiyet verecek bir dizi önemli olaylar yaşanmış, buna

⁴⁴ David Byrne, European Commissioner for Health and Consumer Protection, **A Comprehensive EU Approach to Combatting FMD**, Temporary Committee on Food and Mouth Disease of the European Parliament, Brussels, 12 September 2002, s. 1-7.

istinaden OIE Şap hastalığına ilişkin hükümlerinde özellikle önemli değişikliklere gitmiştir. Birleşik Krallık'ta iki önemli rapor yayımlandı. Biri Bulaşıcı Hastalıklarla ilgili bir rapor, diğeri de Çıkarılacak Derslerle İlgili Bir Rapor olmuştur.

4.4.1 Aşılama

Komisyon'un kendi yaklaşımı ve aşılama rolü ile ilgili olarak yanlış anlamalar mevcuttu. Komisyon'un görüşü acil durum aşılmasının gelecekte meydana vakalarda ön plana alınması yönünde olmuştur.

Aşılama son çare olarak görülmüştür. Bu yaklaşımdan ayrılma zamanı gelmiş şeklinde yorumlanmıştır. Aşılı hayvanlarla hastalıklı hayvanları birbirinden ayırmak artık mümkündür. OIE de Şap hastalığıyla ilgili olarak bu süreci yansıtan kurallar kabul etmiştir. Özellikle, hastalıklı hayvanları itlaf etmeksizin şaptan ari ülke statüsünü talep edebilmek için minimum bekleme süresini 12 aydan 6 aya indirmiştir.

Hastalıklı ve aşılı hayvanlar arasında ayırım yapan yeni testler geliştirildiğinden dolayı çok sayıda hayvanın kesilmesi ve itlaf edilmesi artık mümkün görünmemektedir.

Tüketiciler de aşılamanın daha güvenli bir opsiyon olduğunu kabul edeceklerdir. Hayvanlar şap da dahil olmak üzere birçok hastalığa karşı aşılanmaktadır.

4.4.2 İthalat

3. ülkelerden yapılan ithalata karşı denetimlerin zayıflığı 2001 yılında meydana gelen vakanın sebebiydi. Kontrollerin güçlendirilmesi yönündeki tavsiyelerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu güçlüklerle mücadele ederken yasal ve yasal olmayan ithalat arasında yarım yapmak gerekmektedir. Yasal olmayan eylemler doğası gereği ortadan kaldırılması çok zor eylemlerdir. En sıkı kontroller bile %100 güvenliği garanti edemeyebilir.

2001 yılında yaşanan vakanın öncesinde AB 10 yıla yakın bir süre şaptan ari idi. Buna istisna teşkil eden ülke ise 3 vakanın görüldüğü Yunanistan'dır. Bu vakaların tamamı şapı hastalığının endemik olduğu Türkiye'den seyahatler ya da ithalat aracılığıyla geçmiş

olabileceği düşünülebilir.

Bu on yıllık süre zarfında yüz binlerce tonluk taze et ürünleri güvenli bir şekilde ithal edildi. Bu yapılan ithalat şap hastalığının yine endemik olduğu Güney Amerika'dan büyük hacme ulaşıyordu. 2001 yılında meydana gelen vakanın Güney Amerika'dan kaynaklanması olasılığı bulunmamaktadır.

4.4.3 Hayvan Hareketleri

2000 yılının yaz ayında Yunanistan'da şap vakası görülmüş ancak çok büyük yankı uyandırmamıştır. Basın'ın çok büyük ilgisi olmamış. Konsey'de ve Parlamento'da tartışma yaşanmamıştır. Vaka yaşandı ve kısa sürede ortadan kaldırıldı. Birleşik Krallık'ta yaşanan münferit olaylarla ilgili olarak daha çok kayıtsız hayvan hareketlerinin ve özellikle koyunların hareketlerinin yoğunluğunun buna sebebiyet verdiğini söyleyebiliriz. Zamanlama bir nedendi ve daha kötü bir zamanda olamazdı. BK'de vaka teyit edilir edilmez vakanın kapsamı ve esas nedeni anlaşılincaya kadar hayvan hareketleri büyük ölçüde durduruldu. Çıkarılması gereken ders hayvan hareketlerinin daha sıkı bir şekilde kontrol edilmesidir. Örneğin konaklama noktalarına uygulanan koşulların gözden geçirilmesi burada söz konusu edilmiştir. Nitekim Hollanda'da yaşanan şap hastalığı Fransa'daki konaklama noktasında mevcut koşullardan kaynaklanmıştır.

4.4.4 Hayvan Refahı

2001 yılındaki vakayı ortadan kaldırmaya çalışırken kesilen ve itlaf edilen hayvanlar kamuoyu üzerinde derin bir iz bıraktı. Komisyon'un bu izleri göz ardı etmesi mümkün olmamıştı. AB çok yoğun olan bir tarımsal üretim modeli seçmiştir. Briu bazı kayda değer başarıları beraberinde getirmektedir. Bu başarıların bazı maliyetleri de vardır. Çok sayıda hayvanın görece küçük alanlarda toplanması bu hayvanları salgın hastalıklara karşı savunmasız bırakmaktadır.

4.4.5 Olasılık Planlaması

- Yüksek düzeyde biogüvenlik, hastalıkların ve salgınların izlenmesi ve gözlemlenmesi;
- Hayvan hareketlerinin sıkı bir şekilde denetlenmesi hayvanların kimliklendirilmesi konusunda güvenilir sistemler;
- Gerekli insan gücü ve kaynakların seferber edilmesi de dahil olmak üzere vaka meydana geldiğinde acil ve kararlı eylem;
- Liderlik ve mali sorumlulukların üstlenilmesi

Bu formüller düzenli bir şekilde yenilenen olasılık planlarıyla birleştirilmelidir.

4.4.6 Teknik Destek

Bu kapsamda DTÖ Sekreteryaasının Gelişmekte olan ülkelere verebileceği ulusal seminer adı verilen bir teknik yardım başlığı bulunmakta; tüm DTÖ konuları dahilinde her yılı SPS Anlaşması'ndan kaynaklanan pratik sorunlara çözüm bulmak da dahil olmak üzere "Ulusal Seminer" başlığı altında Üye Devletler'in ülkesinde seminerler düzenlemektedirler.

5. TÜRKİYE'DE SPS ÖNLEMLERİNİN UYGULANMASI, AB'YE UYUM VE BU ÇERÇEVEDE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

5.1 Türkiye'nin Şeffaflık (Bildirimler) Konusundaki Durumu

Bildirimler konusunda Türkiye'nin diğer Gelişme Yolunda olan ülkeler gibi bildirimde bulunma zorunluluğu 1997 ortaya çıkmış, bu tarihten bu yana Türkiye 5 kere bildirimde bulunmuştur. Bunlardan ilki 19 Temmuz 1999 tarihinde et ve et ürünleri, (vitamin, mineral ve yem katkıları hariç) yumurtalar, yumurta içeren ürünler, süt ve süt ürünleri, bazı işlenmiş ürünler, yemler, hayvansal kaynaklı yem maddelerinin Belçika'dan ithal edilmesini yasaklayan gıda güvenliğini korumaya yönelik bir bildirimdi.⁴⁵

İkinci bildirim, 19 Kasım 1999 tarihinde gerçekleştirilen hayvan yemlerinde kullanılan büyüme hormonu olarak kullanılan antibiyotiklerin kullanılmasına yönelik olarak yem katkısı olarak hayvan yemlerinde yukarıda bahsedilen antibiyotiklerin kullanımını yasaklayan bildirimdir. Mikroorganizmalara karşı dayanıklılık geliştirebileceği gerekçesiyle hayvan yemlerinde sözü edilen büyüme hormonlarının kullanımının yasaklanmasıyla ilgilidir.⁴⁶

Üçüncü bildirim ise 30 Mayıs 2000 tarihinde et ve et ürünleri yumurta ve yumurta ürünleri süt ve süt ürünleri, bazı işlenmiş ürünler, işlenmiş hayvansal proteinler, sığır eti ve ürünlerine ilişkin Belçika'dan ithalat yasağının kaldırılmasına ilişkin bir bildirimdir. Ancak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Belçika'daki bir firmadan hayvansal yağların dioksin ile kontamine olduğu bilgisini almıştır. Kamu sağlığını tehdit ettiği gerekçesiyle bu önlem de bildirilmiştir.⁴⁷

Dördüncü bildirim, Türkiye'ye ithalat yoluyla giren odun paketleme malzemeleri, odun ya da odun ürünlerine (kâğıt ürünleri hariç) yönelik olup sağlık ve bitki sağlığı önlemlerinin

⁴⁵ http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=99-2984&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC1%22&c1=@meta_Language&q1=E

⁴⁶ http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=99-5041&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC2%22&c1=@meta_Language&q1=E

⁴⁷ http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=00-2178&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC3%22&c1=@meta_Language&q1=E

uygulanması kapsamında 5 Ekim 2004 tarihinde gerçekleştirilmiştir.⁴⁸

Son bildirimimiz ise 9 Ocak 2008 tarihinde Patates tohumunda görülen hastalıklar nedeniyle bitki sağlığını korumak amacıyla yapılan bir bildirimdir.⁴⁹

5.2 SPS Anlaşmasıyla İlgili Türkiye'nin Yapması Gerekenler

- SPS Anlaşması uygulamalarından kaynaklanan sorunlara pratik çözüm yolları bulmak;
- Pazara Giriş koşullarını iyileştirme hedefi çerçevesinde Anlaşma'nın uygulanmasının etkinliğini artırmak için uygun yollar izlemek
- SPS önlemleri ile ilgili sorunları çözmeye yardımcı olacak bir Eylem Planı hazırlamak
- SPS Anlaşması'nın uygulanmasından kaynaklanan sorunlar ve SPS Komitesi toplantıları
- İletişim kapasitesinin güçlendirilmesi
- Müzakere Tekniklerinin geliştirilmesi
- SPS Anlaşması konusunda ulusal düzeyde duyarlılaştırmanın sağlanması
- Ulusal Programın izlenmesi ve belirlenmesi
- SPS ile ilgili olarak yetki ve sorumluluklar ile birlikte liderlik oluşumunu sağlanması
- Koordinasyon ve şeffaflık
- Uluslararası uyumlulaştırma ve denklik
- Risk analizi
- Bölgeselleşme

⁴⁸ http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=04-4167&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC4%22&c1=@meta_Language&q1=E

⁴⁹ http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=08-0080&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC5%22&c1=@meta_Language&q1=E

5.3 AB – Türkiye Aflatoksin Olayı ve Türkiye'nin Uyum Çalışmaları⁵⁰

5.3.1 Genel

Günümüzde aflatoksin, gıda güvenliği için potansiyel bir tehdit olarak görülmeye devam etmektedir. Aflatoksinler insan sağlığı açısından zehirli toksik maddeler ile kanserojen etkiye yol açmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü Sağlık ve Bitki Sağlığı Anlaşması gereğince Avrupa Birliği tarafından 1998 yılında kurutulmuş sert kabuklu meyveler, tahıllar, süt, yerfıstığı ve işlenmiş ürünlerde toplam aflatoksin ve B1 aflatoksini için sınırlamalara uyulması konusunda öneri getirilmektedir. Ancak, Avrupa Birliği ve FAO/WHO Gıda Kodeksi Komisyonu'nun uyguladığı aflatoksin standartları arasında farklılıklar yaşanmaktadır. Avrupa Birliği, kendi bilimsel komitelerinin görüşünü dikkate aldığını ve FAO/WHO Gıda Kodeksi Komisyonu limitlerine uymak zorunda olmadığını ifade etmektedir. Bu çalışmada, belirtilen farklılıkların Türkiye ve diğer ihracatçı ülkelerin ticaretini nasıl etkileyeceği üzerinde durulmaktadır.

Yoğun araştırmalar sonrasında, insanlar tarafından tüketilen gıda Aflatoksin kontaminasyonunun karaciğer kanserine neden olduğu belirlenmiştir. Gelişmiş ülkelerde, gıdaların standartlara uygunluğu ve sağlık riskleri oldukça fazla tartışılmaktadır. Gıda güvenliğini sağlamak amacıyla AB komisyonu tarafından aflatoksin düzenlemeleri ile yapılan müdahale ve ithalat yasaklarının kullanımı, artık savunulur duruma gelmiş olup önlem amacıyla uygulanmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü Sağlık ve Bitki Sağlığı (SBS) Anlaşması, uluslar arası organizasyonlarda geliştirilen önerilere ve standartlara uyum konusunda üye ülkeleri teşvik etmektedir. Anlaşma, ithalat yapan ülkelere uluslararası standartlar ile daha sıkı önlemler oluşturulmasına izin vermektedir. SPS Anlaşması gereği Avrupa Birliği (AB), aflatoksin zehirlenmesinin önemini vurguladıktan sonra 31 Ocak 1997'de AB Gıda Bilimi Komitesi tarafından gıdalarda maksimum aflatoksinin limitini azaltan bir yönerge (194/97/EC) hazırlamıştır. (Setting maximum levels....1997:48-50). AB Komisyonu, 8 Ocak 1998'de belirli gıda maddelerinde maksimum aflatoksin limitlerinin yeniden düzenlenmesi için Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) bir öneri sunmuştur. AB, FAO/WHO Kodeks Komitesi'nin, aflatoksinin zararlı etkilerini ve uluslararası aflatoksin standartlarını içeren bir çalışmanın son aşamasında olduğunu fakat uluslararası bir standardın henüz hazır olmadığını belirtmiştir. DTÖ'ne üye ülkeler, AB Komisyonu'nun aflatoksin düzenlemeleri ile ilgili önerisinin FAO/WHO Kodeks Komite toplantısından önce yapılmasının uygun olmadığını, toplantının

⁵⁰ Süleyman Karaman, Barış Acar, "Uluslararası Gıda Ürünleri Ticareti ve Aflatoksin Yasal Düzenlemeleri" **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 2006, s.190-197.

beklenilmesini ve eşzamanlı olarak çalışılması gerektiğini açıklamıştır.

AB, yapılan bu eleştirilere rağmen bu konuda kararlı olduğunu belirterek 20 Mart 1998 tarihine kadar ABD, Arjantin, Hindistan, Senegal, Malezya, Tayland, Brezilya, Avustralya, Yeni Zellanda, İran, Gambiya, Güney Afrika, Filipinler, Peru ve Türkiye'den önerilen önlemlere önelik yazılı olarak görüşlerini belirtmelerini istemiştir. Gambiya, önerilen standartların gelişmekte olan ülkelerden AB'ne yapılan yarfıstığı ihracatını sınırladığını açıklamıştır. Peru, önlemlerin SPS Anlaşması'na uymadığını ve açıklanamayan ticari bir engel oluşturduğunu belirtmiştir. Tayland ise, yeni düzenlemerin ihracat ürünleri için bir engel oluşturması nedeniyle gelişmekte olan ülkeler adına AB yardımı istemiş ve aflatoksin düzeylerinin yüksek olması nedeniyle mısır ihracatı gelirlerinin oldukça azaldığını açıklamıştır (Committee on Sanitary and...1998:1-3). Haziran 1998'de AB önerilerinin uygunluğu bilimsel olarak onaylanmış fakat diğer üyelerden alınan yazılı yorumların incelenmesi sonucunda değişikliğe gidilmesi gerektiği kararına varılmıştır. Örneğin, aflatoksin için yapılan örneklemede ve işlenmemiş yarfıstığı için maksimum aflatoksin limitlerinde esneklik sağlanmıştır. AB ülkeleri, 1998 yılına kadar gıda maddelerindeki aflatoksin için farklı standartlar uygulamıştır.

Haziran 1998'de AB önerilerinin uygunluğu bilimsel olarak onaylanmış fakat diğer üyelerden alınan yazılı yorumların incelenmesi sonucunda değişikliğe gidilmesi gerektiği kararına varılmıştır. Örneğin, aflatoksin için yapılan örneklemede ve işlenmemiş yarfıstığı için maksimum aflatoksin limitlerinde esneklik sağlanmıştır. AB ülkeleri, 1998 yılına kadar gıda maddelerindeki aflatoksin için farklı standartlar uygulamıştır. Portekiz, aflatoksin standardını yarfıstığı için 25 ppb, diğer gıdalar için 20 ppb belirlerken Avusturya, gıdaların hepsi için aflatoksin B1'i 1 ppb olarak saptamıştır. Bazı ülkeler ise, özel ürün gruplarında daha katı düzenlemelere gitmiştir. Örneğin, Fransa sadece yarfıstığında aflatoksin B1 için 1 ppb olarak belirlemiş diğer gıdalarda ise çok esnek olmuştur. AB, Haziran 1998'de gıdalarda maksimum aflatoksin kalıntı limitini azaltan komisyon düzenlemesi (1525/98), örnekleme analiz metotları ve örnekleme yönteminin ayrıntısını belirten komisyon yönergesini (98/53/EC) benimsenmiştir. Komisyon yönergesi, daha çok işlenme durumuna bağlı olarak yarfıstığında toplam aflatoksin limitini 15 ppb (8 ppb B1), diğer sert kabuklu meyvelerde ve kurutulmuş meyvelerde ise 10 ppb (5 ppb B1) olarak belirlemiştir. Ayrıca doğrudan insan tüketimine yönelik işlenmiş tahıllarda, kurutulmuş ve sert kabuklu meyvelerde toplam aflatoksin limiti 4 ppb (2 ppb B1) olarak belirlenmiştir (Amending regulation EC...1998:43, 2002:18-20, Setting

maximum levels...2001:1-13). AB, süt için aflatoksin M1'i 0.05 µg/l düzeyinde belirlemiştir. JECFA'de (birleşik gıda katkı uzmanlık komitesi) aynı düzeyde önermiştir. Fakat daha sonra, 2001 yılı FAO/WHO Kodeks komisyon toplantısında yapılan tartişmalar sonucunda AB'nin itirazlarına rağmen daha yüksek olan 0.5 µg/l düzeyi onaylanmıştır. FAO/WHO Gıda Kodeks'inde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, gıdaların tamamında toplam aflatoksin limiti 20 ppb olarak belirlenmiş olup, AB toplam aflatoksin standardına göre çok daha yüksektir (Creppy, 2002:19-28).

5.3.2 Uluslararası Aflatoksin Düzenlemelerinin Gıda rnleri Ticaretine Etkisi

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında ürün standartları ve aflatoksin standartları çok farklılık göstermektedir. Uyumun olmadığı bir sistemde ticari anlaşmazlıklar kaçınılmazdır. Gelişmekte olan ülkeler, ihracat yaparken karşılaştıkları aflatoksin standartlarını uluslararası toplantılarda eleştirmektedir. Aflatoksin standartlarının çok düşük veya çok yüksek olup olmadığını belirlerken kullanılan kriterler tartişılmaktadır. Bazı durumlarda, aflatoksin düzenlemeleri ile ilgili ticari kayıplar ve riskler, veri eksikliği nedeniyle tanımlanamamıştır. Risk ve ticari kayıpların tanımlanabildiği durumlarda bile sosyal ya da politik önceliklerin halk sağlığına ve ticarete bağlanması, ülkeler arasında farklılığa neden olmuş ve bilimsel kanıtlar farklı amaçlar için kullanılmıştır.

Otsuki, Wilson ve Sewadesh (2001), 1989 ve 1998 arasında 9 Afrika lkesi ve 15 AB lkesi için ankete dayalı yaptığı çalışmada, aflatoksin kontaminasyon düzeyleri için AB standartlarındaki değişmelerin etkisini tahmin etmiştir. Tahıllar ve kurutulmuş meyve ve sert kabuklu meyvelerin aflatoksin kontaminasyonun miktarındaki %1'lik azalma, kurutulmuş meyve ve sert kabuklu meyveler için %0.43 ve tahıllar için %1.1 oranında ticari akışı azaltmıştır. Kurutulmuş meyveler ve sert kabuklu meyveler ve yerfıstığı standartlardaki %1 ile %1.3 oranında değişme, AB ile Afrika lkeleri arasındaki ticareti azaltmıştır. Bu durum, özellikle uluslararası ticaretin aflatoksin standartlarına duyarlı olduğunu göstermektedir. Otsuki, Wilson and Sewadesh, AB uyum standartlarının, Afrika ülkelerinden ihracatı yapılan kurutulmuş ve korunmuş meyve, yenilebilir sert kabuklu meyveler ve tahılların ticaretinde önemli bir gelir kaybına neden olduğu belirtmiştir. FAO/WHO' un gıda kodeksi rehberi ile karşılaştırıldığında, AB uyum standartları, Afrika lkeleri ihracatını 670 milyon \$ azaltmıştır.

Yukarıda belirtilen çalışma, yeni aflatoksin düzenlemelerinin gelişmekte olan ülkelerin AB'ne yönelik ihracatını sınırladığını göstermektedir. Bu nedenle, Uluslararası Gıda Ürünleri Ticareti ve Aflatoksin Yasal Düzenlemeleri ülkelerin üzerinde uzlaştıkları bir uluslararası aflatoksin standardı geliştirilmesi gerekmektedir. Ülkelerin farklı aflatoksin standartları ile ilgili sorununu çözmek için üç olasılık söz konusudur. Ticaretin yasaklanması, ticari ortakların aflatoksin düzenlemelerini benimsemesi ve ikili müzakereler yoluyla bu anlaşmazlıklar çözülebilir (Mitchell, 2003:21).

AB, aflatoksin standartları farklılıkları nedeniyle diğer ülkelerden ithal ettiği gıda ürünleri ticaretini durdurabilir. AB ve ihracat yapan ülke arasında karşılıklı uluslararası ticaret durduğu zaman, AB'ne üye ülkeler, topluluk içerisinde üretilen gıda ürünlerini ithal etmeyebilir. Bu durumda, AB içindeki üretici ülkeler gıda ürünlerini diğer ülkelere satacaklardır. AB'ne üye ülkeler, topluluk içerisinde üretilen gıda ürünlerini ithal etmesi durumunda ise AB'ne ihracat yapan ülkenin gıda ürünleri için talep düşer ve fiyatlar azalır. Aksi durumda, AB'ne üye ülkeler arasında ki ticaret azalır ve fiyatlar artarak üye devlette üretilen gıda ürünleri arzında (ithal edilen gıda ürünlerinde) bir azalma ortaya çıkar.

5.3.3 Türkiye - AB Gıda Ürünleri Ticaretinde Aflatoksin Uyum Çalışmaları

Türkiye'nin AB aflatoksin limitlerine uyumunu sağlamak amacı ile AB Gıda ve Veteriner Ofisi'nden iki denetçi ve bir ulusal uzman olmak üzere bir kurul oluşturulmuştur. Bu kurul, gıda kontrolü yapılırken gıda maddelerinde aflatoksin kontaminasyon kontrolünün yapılıp yapılmadığını araştırmaktadır. Özellikle de AB'ne ihracatı yapılan Türkiye orijinli gıda ürünlerinde 2002/80/EC komisyon kararını ve aflatoksin limitlerine ihracatçıların uyumunu değerlendirmektedir. Bu kurul tarafından yetkili makamlara uyarı yapılarak fındık, kuru incir ve diğer gıdalarda aflatoksin kontaminasyon kontrolü için yasal düzenlemelerin yapılması sağlanmıştır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2002/80/EC komisyon kararına göre, AB'ne ihracatı yapılan gıda ürünleri için ihracat sertifikası istemektedir. Bu sertifikada belirtilen analizler, özel laboratuvarların yanısıra Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne bağlı laboratuvarlarda yapılmaktadır. İhracat sertifikası, örnekleme tarihini ve yöntemi, test yapılan yeri, ilgili gıda maddesinde ölçülmüş aflatoksin düzeylerini ve diğer bilgileri içermektedir.

AB ülkelerinde, 2002/679/EC örnek alma kararı uygulanmakta fakat Türkiye’de taze incir hariç uygulanmamaktadır. Türkiye’de 98/53/EC yönergesi doğrultusunda ihracat yapılan ürünlerden örnek alınarak analiz yapılmaktadır. Aflatoksin izleme projesi kapsamında 2002 yılında fındıkta 593, incirde 1695 örnek alınarak denetim yapılmıştır. Fındık ve mamullerinde %0.6, incir ve mamullerinde %4.3 oranında olumsuz sonuç çıkmış ve yasal işlem uygulanmıştır. Proje kapsamında, 2001-02 yıllarında fındık ve kuru incirden alınan tüm örneklerin %90’ında B1 ve toplam aflatoksin miktarı, AB limitlerinin çok altındadır.

AB gümrükleri hızlı gıda uyarı sisteminden 2001 yılında, 10 üye devlet tarafından Türkiye’den ithal edilen incirler için 16 ve fındıklar için 4 kez aflatoksin limitini aştığını gösteren uyarı yapılmıştır. 2002 yılında ise 11 üye devletten incir için 23 ve fındık için 62 uyarı mesajı alınmıştır. Yaşanan bu tür sorunlar nedeniyle Türkiye’de aflatoksin limitlerine uyum ile ilgili aşağıda belirtilen yasal düzenlemeler hazırlanmıştır (Final report of a mission ... 2003:2-24);

- a) Tarım ve Köyişleri Bakanlığının yapısı, fonksiyonları ve yetkilerini tanımlayan 441 sayılı kararname,
- b) 560 sayılı kararname ile 28 Haziran 1995 yılında çıkartılmış ve gıda maddelerinin üretimi, tüketimi ve denetlenmesi hakkındaki 4128 sayılı yasa,
- c) Türk Gıda Kodeksi hakkındaki düzenleme,
- d) 4 Eylül 2000 tarihli Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yeniden gözden geçirilen ve gıda kontrolü konusunda özel laboratuvarlara onay veren düzenleme,
- e) 9 Haziran 1998’de yayınlanan gıda maddelerinin üretimi, tüketimi ve denetimi hakkındaki 23367 sayılı düzenleme,
- f) İthalat yapan ülkenin geri gönderdiği ihracat malları hakkında yapılacak işlemler, gıda maddelerindeki belirli kontaminantların maksimum düzeylerinin saptanması, gıda maddelerindeki belirli kontaminantların düzey kontrolü için örnekleme metotları ve analiz metodu, ihracat işlemleri, ithalat kontrolü ve ülke içindeki gıda kontrolleri hakkında genelge,

g) Aflatoksin belirleme metotları, diğer mikotoksin belirleme metotları, antepfıstığı, sert kabuklu meyveler, kuru incir, işlenmiş iç fındık, antepfıstığı ezmesi, fındık un ve püresi hakkında oluşturulan Türk Standartları,

h) Ülke içerisindeki gıda kontrolünü düzenlemek amacıyla 2002/80/EC komisyon kararı dikkate alınarak AB'ne ihracatı yapılan bazı kuru meyveler için sertifikasyon konusunda bakanlık genelgesi,

i) 25 Mart 2002 yılında yayınlanan gıda maddelerindeki belirli kontaminantların kontrolü için analiz ve örnekleme metotlarını içeren 2002/25 sayılı tebliğ,

j) 23 Eylül 2002'de yayınlanana gıda maddelerinde kontaminant düzeyini saptayan 2002/63 sayılı düzenleme yapılmıştır.

Uluslararası ticarete, ihracat amacıyla aflatoksin standartlarına uyulması, ulusal üretimin kalitesini artırır ve tüketiciler için aflatoksin güvenliği olan ürünlerin tüketimini sağlar. Bilimsel çalışmalar sonucunda elde edilen bulgular, aflatoksin kontaminasyonunun düşük dozda bile yüksek kanserojen riski içerdiğini ortaya koymuştur. Böylece, insanların doğrudan tükettiği gıda maddelerinde aflatoksin limiti daha düşük, fakat işlenmeden tüketilen gıda maddelerinde daha yüksek tutulmuştur. Ülkeler geliştikçe insan sağlığına önem verirken geliştirmekte olan ülkeler ise insan sağlığının aksine ticareti ön planda tutmaktadır. Bütün bunlar değerlendirildiğinde gerek Dünya Ticaret Örgütü' ne gerekse Avrupa Birliği'ne üye ülkelerce kabul görebilecek aflatoksin limitleri standartlarının oluşturulması gerekmektedir.⁵¹

Avrupa Birliği'nin maksimum aflatoksin limit uygulaması, sadece Türkiye' nin değil Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere pekçok gelişmiş ve geliştirmekte olan ihracatçı ülkelerin aleyhine olmuştur. İhracat yapan ülkeler, yüksek maliyetler nedeniyle maksimum aflatoksin limitlerine uyumda zorlanmış ve bu ülkelerin ihracat gelirlerinde azalma olmuştur. Bu nedenle, Avrupa Birliği gümrüklerinden ihracat yapılan ürünlerin geri dönmesini önlemek amacıyla Türkiye'deki özel ve kamu laboratuvarları için akreditasyon alınması ve güvenilir analiz sonuçlarının elde edilebilmesi için uluslararası karşılaştırmalarının yapılması

⁵¹ Henson S.J., Loader R.J., Swinbank, A., Bredahl, M. and Lux N. Department of Agricultural and Food Economics The University of Reading, **Impact of Sanitary and Phytosanitary Measures on Developing Countries**, s.55-56

sağlanmalıdır. Ayrıca ihracatı yapılan ürünlerin hasat edilmesi, kurutma, işleme ve depolama gibi işlemlerin gerçekleştirilmesi sırasında aflatoksin oluşumuna etki eden faktörlerin belirlenerek çiftçilere ve ihracatçılara yönelik eğitim programları gerçekleştirilmelidir.

5.4 TÜRKİYE'DE MEVCUT SPS OTORİTELERİ⁵²

Bilindiği üzere, Dünya Ticaret Örgütü Sağlık ve Bitki Sağlığı Anlaşması (SPS) gereği Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünde 16.02.2007 tarih ve 261 sayılı Makam Olur'u ile SPS Ulusal Bildirim Merkezi (National Notification Authority) ve Kontak Noktası (Enquiry Point) kurulmuştur.

SPS Anlaşması sağlık ve bitki sağlığı konularını kapsamakta ve Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünde farklı birimler tarafından yürütülen düzenlemeleri etkileyebilmektedir. Bu nedenle mevcut Komitenin aktif olarak çalışabilmesi için güncellenmesine gerek duyulmuş olduğu bahse konu olur düzenlenmiştir.

Bu nedenle, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü bünyesinde SPS Ulusal Bildirim Merkezi ve Kontak Noktası olarak görev yapacak olan Komisyon;

- 1- SPS bildirim prosedürlerinin uygulanmasından sorumlu olması,
- 2- Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Üye Devletleri tarafından istenen ve Anlaşma gereği mukabele edilmesi gereken soruların cevaplanması ve istenen belgelerin sağlanması,
- 3- Yukarıda belirtilen maddelerde yer alan görevlerin yerine getirilmesinde Komisyon üyeleri ve diğer ilgili birimler ve kişilerle birlikte çalışarak Komisyon Başkanlığından Gıda Kontrol Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın sorumlu olması,
- 4- SPS Komisyon Üyelerinin aşağıda belirtilen kişilerden oluşması;

Komisyon Başkanı: İbrahim İLBEGİ -Daire Başkanı

⁵² 16.02.2007 tarih ve 261 sayılı Makam Olur'u.

Gıda ve yem konularında görevli sekreteryaya;

İlhami ŞAHİN	Şube Müdür V.
Figen ŞİRİN GENÇ	Mühendis
Muharrem KELEŞ	Mühendis

Bitki sağlığı ve karantinası konularında görevli sekreteryaya;

Hikmet ER	Daire Başkanı
Sıtkı ERMİŞ	Mühendis
Lale Bayraktar	Mühendis

Hayvan Sağlığı ve Karantinası konularında görevli sekreteryaya;

Dr.Semra YILMAZ	Şube Müdürü
Cihangir Gültekin GÜMÜŞTEPE	Veteriner
Sinem DUYUM	Veteriner

Bunun yanında, SPS ile ilgili yukarıda belirtilen birimlerden başka dışında diğer birimleri de ilgilendiren konular gündeme gelebilmektedir. Bu durumda; Dünya Ticaret Örgütü SPS Sekreteryası ve/veya alanına giren ve anlaşma gereği yükümlülüğümüz altında olan hususların yerine getirilmesinde iletişimin hızlı bir şekilde sağlanabilmesi için iletişim kurulacak kişilerin genişletilmesi ve konular itibariyle Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları ve konu uzmanlarının da kendi görev alanları kapsamında SPS Komisyonuna yardımcı olmak üzere görevlendirilmesi uygun görülmekte olup, aşağıda ismi ve iletişim bilgileri verilen kişilerden oluşması;

Gıda ve Yem Konularında;

Prof. Dr. Nevzat ARTIK	Genel Müdür Yardımcısı
İbrahim İLBEĞİ	Daire Başkanı
Halis KORKUT	Daire Başkanı
İlhami ŞAHİN	Şube Müdür V.
Muharrem KELEŞ	Şube Müdür V.
Nurseren BUDAK	Şube Müdür V.

Figen ŞİRİN GENÇ	Mühendis
Ceylan ŞAHİN	Mühendis
Barış YILMAZ	Mühendis
Kubilay AKALIN	Mühendis

Bitki Sağlığı ve Karantinası Konularında

Dr. Ahmet ARSLAN	Genel Müdür Yardımcısı
Hikmet ER	Daire Başkanı
M.Emin ŞAHİN	Daire Başkanı
Cengiz KARACA	Daire Başkanı
Lale BAYRAKTAR	Mühendis
Nilgün GÜMÜŐAY	Mühendis
Sıtkı ERMİŞ	Mühendis
Nilgün Zırhlı NEHİR	Mühendis

Hayvan Sağlığı ve Karantinası Konularında

Beytullah OKAY	Genel Müdür Yardımcısı
Habib CAN	Genel Müdür Yardımcısı
Ali TORUN	Daire Başkanı
Vahdettin KÜRÜM	Daire Başkanı
Haluk AŐKAROęLU	Daire Başkanı
Dr.Salih YURTALAN	Daire Başkanı
Dr.Semra YILMAZ	Şube Müdürü
Őebnem GÜRBÜZ	Şube Müdür V.
Sinem DUYUM	Veteriner
Hüseyin DEDE	Şube Müdürü
Cihangir GÜMÜŞTEPE	Veteriner
Hatice AYKIR	Mühendis
Derya EVİN	Veteriner

- 6- Yukarıda belirtilen kişiler birimlerinin yürütmekle görevli oldukları konular kapsamında; SPS Komitesi Başkanı tarafından kendilerinden istenen veya SPS Komitesi' nin sorumluluğunda olan ve yapmakla yükümlü oldukları iş ve işlemler ile istenen her türlü bilgi ve belgenin hazırlığının yapılmasından ve Komisyon Başkanına iletilmesinden Genel Müdür Yardımcıları ve Daire Başkanları ile birlikte sorumlu olması
- 7- Kendi görev alanlarıyla ilgili herhangi bir bildirim aldıklarında veya bildirimde bulunmaları gerektiğinde, başka bir uyarıyı beklemeden görev alanları ile ilgili gereken iş ve işlemleri yerine getirmeleri, bu hususta derhal Genel Müdürlük bünyesindeki Komisyonu bilgilendirmeleri gerekmektedir.

5.5 TÜRKİYE'DE SPS ÖNLEMLERİNİN UYGULANMASI

5.4.1 Türkiye Açısından Sorunlar ve Zayıflık

- Periyodik bir formasyon planının olmayışı
- SPS Anlaşması üzerine uzmanlaşmanın sağlanamamış olması
- Bildirim sisteminin tam işlememesi (1997'den bu yana sadece 5 bildirim)
- SPS Komitesinin olmayışı
- DİABK ile KKGM arasında koordinasyon eksikliği

5.4.2 Koordinasyon Eksikliği?

- DİABK, DTÖ Tarım konularında yetkili birim; ancak SPS konusunda Temas Noktası ve Ulusal Bildirim Otoritesi KKGM.
- KKGM'nin SPS konusunda Teknik Desteğe ihtiyacı bulunmaktadır.

5.4.3 Arzulanan Sonuçlar (Belli Bir Takvim içinde)

- Düzenli bir formasyon planı
- SPS ile ilgili yapılacak sunumlar ve düzenlenecek çalıştaylar idari altyapının iyileştirilmesi

- Bildirim sisteminin etkin işleyişi
- DIABK ve KKGM arasında koordinasyonun sağlanması

5.4.4 Yürütülecek Stratejik Eylemler

- SPS Anlaşmasıyla ilgili uzmanlaşmanın sağlanmasıyla ilgili sunumlar yapılması
- SPS Anlaşmasıyla ilgili uzmanlaşma sağlamak üzere çalıştay(lar) gerçekleştirilmesi
- İki birim arasında koordinasyonun sağlanması için Bakanlık düzeyinde bir komite oluşturulması bir SPS Komitesi'nin kurulması

5.4.5 Bu Komite Ne İşe Yarayacak?

Bakanlık düzeyinde bir komite

- Departmanlar arası, ya da
 - Departmanlar dışı ilgili departmanların temsilcilerinden veya özel sektör temsilcilerinin de dâhil olduğu bir Komite
 - Düzenli toplantılar
- SPS ile ilgili tüm meselelerin ilgili aktörler ile enine boyuna tartışılmasına yönelik bir platform oluşturması
 - SPS Anlaşması konusunda uzmanlaşma kapasitesinin güçlendirilmesi
 - Bütün bildirimleri yapabilme kapasitesinin güçlendirilmesi

5.4.6 Diğer Başarı Göstergeleri

- Cenevre'de gerçekleşen SPS Komitesi toplantılarına düzenli bir şekilde katılım sağlanması
- SPS Anlaşması kapsamında diğer ülkeler tarafından şikayetlere maruz kalmamak ve diğer ülkelere gerçekleştirilen haksız uygulamalara karşı ofansif pozisyon almak
- İhracat artışına katkı sağlamak

Bütün bunlar gerçekleştirilirken gözden kaçırılmaması gereken hususlar da mevcuttur.⁵³

- Gelişmekte olan ülkelerin diğer ülkelerin yeni SPS önlemleriyle uyumlu olabilmeleri için daha fazla zaman
- Ülkenin yeni bir SPS önleminin yayımlanması ve yürürlüğe girmesi arasında “Makul Zaman Dilimi”
- Eşdeğerlik: Hükümetlerin diğer hükümetler tarafından kullanılan kendi önlemleriyle eşdeğer olabileceğini kabul etmesi gerektiğini uygulamaya koyma kararlılığı içinde olmaları.
- SPS Anlaşmasının gözden geçirilmesi
- GYÜ’lerin uluslararası standartların belirlenmesi sürecine daha aktif katılımı

⁵³ Fact File WTO, **Understanding the WTO**, Information and Media Relations Division, 3rd edition, Geneva, 2005, s.73.

6. SONUÇ

Sağlık ve Bitki Sağlığı önlemleriyle ilgili ilk olarak belirtilmesi gereken husus, bu önlemlerin ticareti zorlaştırmak için değil aksine kolaylaştırmaya yönelik olarak ortaya çıkarılmış önlemler olduklarıdır. Ancak, sisteme entegre devletlerin amacı aşan uygulamaları da görülebilmektedir. Bu durumu ortadan kaldırmaya yönelik olarak sistem bir dizi önlem almış; menfaati etkilenen üye devletleri konuyu SPS Komitesi'nin gündemine taşıma olanağı tanımış, bildirim mekanizmasını da şeffaflık mekanizması gereği üye devletlerin ihtiyarına bırakmıştır.

Türkiye'nin hem Avrupa Birliği'ne uyum kapsamında hem de DTÖ SPS Anlaşması'ndan doğan yükümlülükleri çerçevesinde, gıda güvenliği, bitki sağlığı, hayvan sağlığı alanlarında mevzuatını Ulusal Program'da yer alan mülahazaları göz önünde bulundurarak tedrici bir şekilde uyumlulaştırması, uygulamayı dikkatli bir şekilde takip etmesi gerekmektedir. Şeffaflıkla ilgili olarak, DİABK ile KKGGM arasında SPS konularında tam eşgüdüm sağlanmalı; KKGGM Ulusal Bildirim Otoritesi ve Danışma Birimi olarak Bildirimleri eksiksiz bir biçimde yerine getirilebilir niteliği haiz olmalıdır.

Diğer bir husus da özel sektörün SPS ile ilgili önlemler alınırken süreç içerisinde alması gereken rol ile ilgilidir. DTÖ SPS Anlaşması uyarınca, özel sektör, konunun birincil muhatabı olarak kabul edilmesi gerektiğinden Bakanlık düzeyinde Bakan oluru ile kurulan Komite ve Komisyon gibi karar mercilerinde karar alma süreçlerinde özel sektör temsilcilerinin de yer alması gerekmektedir.

Yine Türkiye'nin SPS konusunda ve daha genelinde DTÖ konularında Tarım Bakanlığı bünyesinde istikrarı sağlayabilmesi için sadece bu konularda görev alacak yetişmiş uzman personele sahip olacak kadroların teşekkülü için düzenli formasyon planına ihtiyacı bulunmaktadır. Bu formasyon planı yetişmiş personelin sadece DTÖ SPs önlemleri konusunda yetişmesini sağlayacak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bu sayede idari altyapısını güçlendirmiş olacaktır.

Bir diğer ve belki de en önemli konu da sistemin ne için var olduğudur (Raison d'etre)? Sistem yukarıda da ifade edildiği gibi ticareti zorlaştırmak değil kolaylaştırmak için vardır.

Türkiye bilindiği üzere yıllardan beri cari işlem açığı veren bir ülkedir. Ticaret önünde keyfi ve gizli engellerin olmaması SPS Anlaşması'nın hem ruhunda hem de lafzında var olan bir husustur. Dolayısıyla, sistemin tüm unsurlarının tam olarak benimsenmesi ve uygulanması; Türkiye'nin uzun dönemde ihracatını artışına da katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

Akder, A. Halis, “Türkiye Tarım Politikası’nda Destekleme Reformu,” **ASOMEDYA**, Ankara Sanayi Odası, Aralık 2003.

Byrne, David, European Commissioner for Health and Consumer Protection, **A Comprehensive EU Approach to Combatting FMD**, Temporary Committee on Food and Mouth Disease of the European Parliament, Brussels, 12 September 2002.

Fact File WTO, **Understanding the WTO**, Information and Media Relations Division, 3rd edition, Geneva, 2005.

Gültekin, Esra, Avrupa Birliği Gıda Politikasındaki Gelişmeler ve Türkiye, AB Uzmanlık Tezi, Ankara, 2005.

European Commission, “Commission Green Paper – The General Principles of Food Law in the European Union”, COM (1997) 176 Final, Brussels, 1997.

European Commission, DG Health and Consumer Protection, “Hormones in bovine meat – Background and History of Bovine Meat”, 28/09/2001.

European Commission, “White Paper on Food Safety”, COM (1999) 719 Final, Brussels, 12/01/2000.

Henson S.J., Loader R.J., Swinbank, A., Bredahl, M. and Lux N. Department of Agricultural and Food Economics The University of Reading, **Impact of Sanitary and Phytosanitary Measures on Developing Countries**,

http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=99-2984&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC1%22&c1=@meta_Language&q1=E

http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=99-5041&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC2%22&c1=@meta_Language&q1=E

http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=00-2178&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC3%22&c1=@meta_Language&q1=E

http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=04-4167&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC4%22&c1=@meta_Language&q1=E

http://docsonline.wto.org/GEN_catalogViewAllBottom.asp?ct=DDFEnglish%2CDDFFrench%2CDDFSpanish&c2=@meta_Serial_Num&q2=08-0080&c3=@meta_Symbol&q3=%22G%FCSPS%FCN%FCTUR%FC5%22&c1=@meta_Language&q1=E

Karaman Süleyman, Acar Barış, “Uluslararası Gıda Ürünleri Ticareti ve Aflatoksin Yasal Düzenlemeleri” **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 2006.

Seyidoğlu, Halil, **Uluslararası İktisat**, Turhan Kitabevi, 14.B., İstanbul, 2001.

Wolff, Christiana and Scannel, Michael, “The Effects of Private Standards in the International Trade of Animals and Animal Products, 2008.

WTO on-line Course, **Agreement on Agriculture**, Module 2, 2006.

WTO on-line Course, Module 1:Introduction to the World Trade Organization, **WTO Agreement on SPS**, 2007.

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detay&yayinID=202&icerikID=301&dil=TR>

WTO on-line Course, “Module 2: WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures,” **WTO Agreement on SPS**, 2007.

WTO on-line Course, “Module 3: SPS Measures Basic Disciplines of the SPS Agreement, and Procedures for Control, Inspection and Approval,” **WTO Agreement on SPS**, 2007.

WTO on-line Course, “Module 4: The Principle of Harmonization and the Principle Equivalence in the SPS Agreement,” **WTO Agreement on SPS**, 2007.

WTO on-line Course, “Module 5: Risk Assessment, Appropriate Level of Protection Consistency, Provisional Measures and Regionalisation in SPS Agreement,” **WTO Agreement on SPS**, 2007.

WTO on-line Course, “Module 6: Transparency Requirements and Procedures,” **WTO Agreement on SPS**, 2007.

WTO on-line Course, “Module 7: Development Dimension in the Work of SPS Committee,” **WTO Agreement on SPS**, 2007.

16.02.2007 tarih ve 261 sayılı Makam Olur'u.

2008 Taslak Ulusal Programı, “OECD’de ve Doha Kalkınma Gündemi Bağlamında Dünya Ticaret Örgütü’nde AB Pozisyonu ile Uyum Sağlanması”.

EK-1

AGREEMENT ON THE APPLICATION OF SANITARY AND PHYTOSANITARY MEASURES

Members,

Reaffirming that no Member should be prevented from adopting or enforcing measures necessary to protect human, animal or plant life or health, subject to the requirement that these measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between Members where the same conditions prevail or a disguised restriction on international trade;

Desiring to improve the human health, animal health and phytosanitary situation in all Members;

Noting that sanitary and phytosanitary measures are often applied on the basis of bilateral agreements or protocols;

Desiring the establishment of a multilateral framework of rules and disciplines to guide the development, adoption and enforcement of sanitary and phytosanitary measures in order to minimize their negative effects on trade;

Recognizing the important contribution that international standards, guidelines and recommendations can make in this regard;

Desiring to further the use of harmonized sanitary and phytosanitary measures between Members, on the basis of international standards, guidelines and recommendations developed by the relevant international organizations, including the Codex Alimentarius Commission, the International Office of Epizootics, and the relevant international and regional organizations operating within the framework of the International Plant Protection Convention, without requiring Members to change their appropriate level of protection of human, animal or plant life or health;

Recognizing that developing country Members may encounter special difficulties in complying with the sanitary or phytosanitary measures of importing Members, and as a consequence in access to markets, and also in the formulation and application of sanitary or phytosanitary measures in their own territories, and desiring to assist them in their endeavours in this regard;

Desiring therefore to elaborate rules for the application of the provisions of GATT 1994 which relate to the use of sanitary or phytosanitary measures, in particular the provisions of Article XX(b)⁵⁴;

⁵⁴ In this Agreement, reference to Article XX(b) includes also the chapeau of that Article.

Hereby agree as follows:

Article 1

General Provisions

1. This Agreement applies to all sanitary and phytosanitary measures which may, directly or indirectly, affect international trade. Such measures shall be developed and applied in accordance with the provisions of this Agreement.
2. For the purposes of this Agreement, the definitions provided in Annex A shall apply.
3. The annexes are an integral part of this Agreement.
4. Nothing in this Agreement shall affect the rights of Members under the Agreement on Technical Barriers to Trade with respect to measures not within the scope of this Agreement.

Article 2

Basic Rights and Obligations

1. Members have the right to take sanitary and phytosanitary measures necessary for the protection of human, animal or plant life or health, provided that such measures are not inconsistent with the provisions of this Agreement.
2. Members shall ensure that any sanitary or phytosanitary measure is applied only to the extent necessary to protect human, animal or plant life or health, is based on scientific principles and is not maintained without sufficient scientific evidence, except as provided for in paragraph 7 of Article 5.
3. Members shall ensure that their sanitary and phytosanitary measures do not arbitrarily or unjustifiably discriminate between Members where identical or similar conditions prevail, including between their own territory and that of other Members. Sanitary and phytosanitary measures shall not be applied in a manner which would constitute a disguised restriction on international trade.
4. Sanitary or phytosanitary measures which conform to the relevant provisions of this Agreement shall be presumed to be in accordance with the obligations of the Members under the provisions of GATT 1994 which relate to the use of sanitary or phytosanitary measures, in particular the provisions of Article XX(b).

Article 3

Harmonization

1. To harmonize sanitary and phytosanitary measures on as wide a basis as possible, Members shall base their sanitary or phytosanitary measures on international standards, guidelines or recommendations, where they exist, except as otherwise provided for in this Agreement, and in particular in paragraph 3.

2. Sanitary or phytosanitary measures which conform to international standards, guidelines or recommendations shall be deemed to be necessary to protect human, animal or plant life or health, and presumed to be consistent with the relevant provisions of this Agreement and of GATT 1994.

3. Members may introduce or maintain sanitary or phytosanitary measures which result in a higher level of sanitary or phytosanitary protection than would be achieved by measures based on the relevant international standards, guidelines or recommendations, if there is a scientific justification, or as a consequence of the level of sanitary or phytosanitary protection a Member determines to be appropriate in accordance with the relevant provisions of paragraphs 1 through 8 of Article 5.⁵⁵ Notwithstanding the above, all measures which result in a level of sanitary or phytosanitary protection different from that which would be achieved by measures based on international standards, guidelines or recommendations shall not be inconsistent with any other provision of this Agreement.

4. Members shall play a full part, within the limits of their resources, in the relevant international organizations and their subsidiary bodies, in particular the Codex Alimentarius Commission, the International Office of Epizootics, and the international and regional organizations operating within the framework of the International Plant Protection Convention, to promote within these organizations the development and periodic review of standards, guidelines and recommendations with respect to all aspects of sanitary and phytosanitary measures.

5. The Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures provided for in paragraphs 1 and 4 of Article 12 (referred to in this Agreement as the "Committee") shall develop a procedure to monitor the process of international harmonization and coordinate efforts in this regard with the relevant international organizations.

Article 4

Equivalence

1. Members shall accept the sanitary or phytosanitary measures of other Members as equivalent, even if these measures differ from their own or from those used by other Members trading in the same product, if the exporting Member objectively demonstrates to the importing Member that its measures achieve the importing Member's appropriate level of sanitary or phytosanitary protection. For this purpose, reasonable access shall be given, upon request, to the importing Member for inspection, testing and other relevant procedures.

2. Members shall, upon request, enter into consultations with the aim of achieving bilateral and multilateral agreements on recognition of the equivalence of specified sanitary or phytosanitary measures.

⁵⁵ For the purposes of paragraph 3 of Article 3, there is a scientific justification if, on the basis of an examination and evaluation of available scientific information in conformity with the relevant provisions of this Agreement, a Member determines that the relevant international standards, guidelines or recommendations are not sufficient to achieve its appropriate level of sanitary or phytosanitary protection.

Article 5

Assessment of Risk and Determination of the Appropriate Level of Sanitary or Phytosanitary Protection

1. Members shall ensure that their sanitary or phytosanitary measures are based on an assessment, as appropriate to the circumstances, of the risks to human, animal or plant life or health, taking into account risk assessment techniques developed by the relevant international organizations.
2. In the assessment of risks, Members shall take into account available scientific evidence; relevant processes and production methods; relevant inspection, sampling and testing methods; prevalence of specific diseases or pests; existence of pest- or disease-free areas; relevant ecological and environmental conditions; and quarantine or other treatment.
3. In assessing the risk to animal or plant life or health and determining the measure to be applied for achieving the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection from such risk, Members shall take into account as relevant economic factors: the potential damage in terms of loss of production or sales in the event of the entry, establishment or spread of a pest or disease; the costs of control or eradication in the territory of the importing Member; and the relative cost-effectiveness of alternative approaches to limiting risks.
4. Members should, when determining the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection, take into account the objective of minimizing negative trade effects.
5. With the objective of achieving consistency in the application of the concept of appropriate level of sanitary or phytosanitary protection against risks to human life or health, or to animal and plant life or health, each Member shall avoid arbitrary or unjustifiable distinctions in the levels it considers to be appropriate in different situations, if such distinctions result in discrimination or a disguised restriction on international trade. Members shall cooperate in the Committee, in accordance with paragraphs 1, 2 and 3 of Article 12, to develop guidelines to further the practical implementation of this provision. In developing the guidelines, the Committee shall take into account all relevant factors, including the exceptional character of human health risks to which people voluntarily expose themselves.
6. Without prejudice to paragraph 2 of Article 3, when establishing or maintaining sanitary or phytosanitary measures to achieve the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection, Members shall ensure that such measures are not more trade-restrictive than required to achieve their appropriate level of sanitary or phytosanitary protection, taking into account technical and economic feasibility.⁵⁶
7. In cases where relevant scientific evidence is insufficient, a Member may provisionally adopt sanitary or phytosanitary measures on the basis of available pertinent information, including that from the relevant international organizations as well as from sanitary or phytosanitary measures applied by other Members. In such circumstances, Members shall seek to obtain the additional information necessary for a more objective

⁵⁶ For purposes of paragraph 6 of Article 5, a measure is not more trade-restrictive than required unless there is another measure, reasonably available taking into account technical and economic feasibility, that achieves the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection and is significantly less restrictive to trade.

assessment of risk and review the sanitary or phytosanitary measure accordingly within a reasonable period of time.

8. When a Member has reason to believe that a specific sanitary or phytosanitary measure introduced or maintained by another Member is constraining, or has the potential to constrain, its exports and the measure is not based on the relevant international standards, guidelines or recommendations, or such standards, guidelines or recommendations do not exist, an explanation of the reasons for such sanitary or phytosanitary measure may be requested and shall be provided by the Member maintaining the measure.

Article 6

Adaptation to Regional Conditions, Including Pest- or Disease-Free Areas and Areas of Low Pest or Disease Prevalence

1. Members shall ensure that their sanitary or phytosanitary measures are adapted to the sanitary or phytosanitary characteristics of the area - whether all of a country, part of a country, or all or parts of several countries - from which the product originated and to which the product is destined. In assessing the sanitary or phytosanitary characteristics of a region, Members shall take into account, *inter alia*, the level of prevalence of specific diseases or pests, the existence of eradication or control programmes, and appropriate criteria or guidelines which may be developed by the relevant international organizations.

2. Members shall, in particular, recognize the concepts of pest- or disease-free areas and areas of low pest or disease prevalence. Determination of such areas shall be based on factors such as geography, ecosystems, epidemiological surveillance, and the effectiveness of sanitary or phytosanitary controls.

3. Exporting Members claiming that areas within their territories are pest- or disease-free areas or areas of low pest or disease prevalence shall provide the necessary evidence thereof in order to objectively demonstrate to the importing Member that such areas are, and are likely to remain, pest- or disease-free areas or areas of low pest or disease prevalence, respectively. For this purpose, reasonable access shall be given, upon request, to the importing Member for inspection, testing and other relevant procedures.

Article 7

Transparency

Members shall notify changes in their sanitary or phytosanitary measures and shall provide information on their sanitary or phytosanitary measures in accordance with the provisions of Annex B.

Article 8

Control, Inspection and Approval Procedures

Members shall observe the provisions of Annex C in the operation of control, inspection and approval procedures, including national systems for approving the use of additives or for establishing tolerances for contaminants in foods, beverages or feedstuffs, and otherwise ensure that their procedures are not inconsistent with the provisions of this Agreement.

Article 9

Technical Assistance

1. Members agree to facilitate the provision of technical assistance to other Members, especially developing country Members, either bilaterally or through the appropriate international organizations. Such assistance may be, *inter alia*, in the areas of processing technologies, research and infrastructure, including in the establishment of national regulatory bodies, and may take the form of advice, credits, donations and grants, including for the purpose of seeking technical expertise, training and equipment to allow such countries to adjust to, and comply with, sanitary or phytosanitary measures necessary to achieve the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection in their export markets.

2. Where substantial investments are required in order for an exporting developing country Member to fulfil the sanitary or phytosanitary requirements of an importing Member, the latter shall consider providing such technical assistance as will permit the developing country Member to maintain and expand its market access opportunities for the product involved.

Article 10

Special and Differential Treatment

1. In the preparation and application of sanitary or phytosanitary measures, Members shall take account of the special needs of developing country Members, and in particular of the least-developed country Members.

2. Where the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection allows scope for the phased introduction of new sanitary or phytosanitary measures, longer time-frames for compliance should be accorded on products of interest to developing country Members so as to maintain opportunities for their exports.

3. With a view to ensuring that developing country Members are able to comply with the provisions of this Agreement, the Committee is enabled to grant to such countries, upon request, specified, time-limited exceptions in whole or in part from obligations under this Agreement, taking into account their financial, trade and development needs.

4. Members should encourage and facilitate the active participation of developing country Members in the relevant international organizations.

Article 11

Consultations and Dispute Settlement

1. The provisions of Articles XXII and XXIII of GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement, except as otherwise specifically provided herein.

2. In a dispute under this Agreement involving scientific or technical issues, a panel should seek advice from experts chosen by the panel in consultation with the parties to the dispute. To this end, the panel may, when it deems it appropriate, establish an advisory technical experts group, or consult the relevant international organizations, at the request of either party to the dispute or on its own initiative.

3. Nothing in this Agreement shall impair the rights of Members under other international agreements, including the right to resort to the good offices or dispute settlement mechanisms of other international organizations or established under any international agreement.

Article 12

Administration

1. A Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures is hereby established to provide a regular forum for consultations. It shall carry out the functions necessary to implement the provisions of this Agreement and the furtherance of its objectives, in particular with respect to harmonization. The Committee shall reach its decisions by consensus.

2. The Committee shall encourage and facilitate ad hoc consultations or negotiations among Members on specific sanitary or phytosanitary issues. The Committee shall encourage the use of international standards, guidelines or recommendations by all Members and, in this regard, shall sponsor technical consultation and study with the objective of increasing coordination and integration between international and national systems and approaches for approving the use of food additives or for establishing tolerances for contaminants in foods, beverages or feedstuffs.

3. The Committee shall maintain close contact with the relevant international organizations in the field of sanitary and phytosanitary protection, especially with the Codex Alimentarius Commission, the International Office of Epizootics, and the Secretariat of the International Plant Protection Convention, with the objective of securing the best available scientific and technical advice for the administration of this Agreement and in order to ensure that unnecessary duplication of effort is avoided.

4. The Committee shall develop a procedure to monitor the process of international harmonization and the use of international standards, guidelines or recommendations. For this purpose, the Committee should, in conjunction with the relevant international organizations, establish a list of international standards, guidelines or recommendations relating to sanitary or phytosanitary measures which the Committee determines to have a major trade impact. The list should include an indication by Members of those international standards, guidelines or recommendations which they apply as conditions for import or on the basis of which imported products conforming to these standards can enjoy access to their markets. For those cases in which a Member does not apply an international standard, guideline or recommendation as a condition for import, the Member should provide an indication of the reason therefor, and, in particular, whether it considers that the standard is not stringent enough to provide the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection. If a Member revises its position, following its indication of the use of a standard, guideline or recommendation as a condition for import, it should provide an explanation for its change and so inform the Secretariat as well as the relevant international organizations, unless such notification and explanation is given according to the procedures of Annex B.

5. In order to avoid unnecessary duplication, the Committee may decide, as appropriate, to use the information generated by the procedures, particularly for notification, which are in operation in the relevant international organizations.

6. The Committee may, on the basis of an initiative from one of the Members, through appropriate channels invite the relevant international organizations or their subsidiary bodies to examine specific matters with respect to a particular standard, guideline or recommendation, including the basis of explanations for non-use given according to paragraph 4.

7. The Committee shall review the operation and implementation of this Agreement three years after the date of entry into force of the WTO Agreement, and thereafter as the need arises. Where appropriate, the Committee may submit to the Council for Trade in Goods proposals to amend the text of this Agreement having regard, *inter alia*, to the experience gained in its implementation.

Article 13

Implementation

Members are fully responsible under this Agreement for the observance of all obligations set forth herein. Members shall formulate and implement positive measures and mechanisms in support of the observance of the provisions of this Agreement by other than central government bodies. Members shall take such reasonable measures as may be available to them to ensure that non-governmental entities within their territories, as well as regional bodies in which relevant entities within their territories are members, comply with the relevant provisions of this Agreement. In addition, Members shall not take measures which have the effect of, directly or indirectly, requiring or encouraging such regional or non-governmental entities, or local governmental bodies, to act in a manner inconsistent with the provisions of this Agreement. Members shall ensure that they rely on the services of non-governmental entities for implementing sanitary or phytosanitary measures only if these entities comply with the provisions of this Agreement.

Article 14

Final Provisions

The least-developed country Members may delay application of the provisions of this Agreement for a period of five years following the date of entry into force of the WTO Agreement with respect to their sanitary or phytosanitary measures affecting importation or imported products. Other developing country Members may delay application of the provisions of this Agreement, other than paragraph 8 of Article 5 and Article 7, for two years following the date of entry into force of the WTO Agreement with respect to their existing sanitary or phytosanitary measures affecting importation or imported products, where such application is prevented by a lack of technical expertise, technical infrastructure or resources.

ANNEX A

DEFINITIONS⁵⁷

1. *Sanitary or phytosanitary measure* - Any measure applied:
 - (a) to protect animal or plant life or health within the territory of the Member from risks arising from the entry, establishment or spread of pests, diseases, disease-carrying organisms or disease-causing organisms;
 - (b) to protect human or animal life or health within the territory of the Member from risks arising from additives, contaminants, toxins or disease-causing organisms in foods, beverages or feedstuffs;
 - (c) to protect human life or health within the territory of the Member from risks arising from diseases carried by animals, plants or products thereof, or from the entry, establishment or spread of pests; or
 - (d) to prevent or limit other damage within the territory of the Member from the entry, establishment or spread of pests.

Sanitary or phytosanitary measures include all relevant laws, decrees, regulations, requirements and procedures including, *inter alia*, end product criteria; processes and production methods; testing, inspection, certification and approval procedures; quarantine treatments including relevant requirements associated with the transport of animals or plants, or with the materials necessary for their survival during transport; provisions on relevant statistical methods, sampling procedures and methods of risk assessment; and packaging and labelling requirements directly related to food safety.

2. *Harmonization* - The establishment, recognition and application of common sanitary and phytosanitary measures by different Members.

⁵⁷ For the purpose of these definitions, "animal" includes fish and wild fauna; "plant" includes forests and wild flora; "pests" include weeds; and "contaminants" include pesticide and veterinary drug residues and extraneous matter.

3. *International standards, guidelines and recommendations*

- (a) for food safety, the standards, guidelines and recommendations established by the Codex Alimentarius Commission relating to food additives, veterinary drug and pesticide residues, contaminants, methods of analysis and sampling, and codes and guidelines of hygienic practice;
- (b) for animal health and zoonoses, the standards, guidelines and recommendations developed under the auspices of the International Office of Epizootics;
- (c) for plant health, the international standards, guidelines and recommendations developed under the auspices of the Secretariat of the International Plant Protection Convention in cooperation with regional organizations operating within the framework of the International Plant Protection Convention; and
- (d) for matters not covered by the above organizations, appropriate standards, guidelines and recommendations promulgated by other relevant international organizations open for membership to all Members, as identified by the Committee.

4. *Risk assessment* - The evaluation of the likelihood of entry, establishment or spread of a pest or disease within the territory of an importing Member according to the sanitary or phytosanitary measures which might be applied, and of the associated potential biological and economic consequences; or the evaluation of the potential for adverse effects on human or animal health arising from the presence of additives, contaminants, toxins or disease-causing organisms in food, beverages or feedstuffs.

5. *Appropriate level of sanitary or phytosanitary protection* - The level of protection deemed appropriate by the Member establishing a sanitary or phytosanitary measure to protect human, animal or plant life or health within its territory.

NOTE: Many Members otherwise refer to this concept as the "acceptable level of risk".

6. *Pest- or disease-free area* - An area, whether all of a country, part of a country, or all or parts of several countries, as identified by the competent authorities, in which a specific pest or disease does not occur.

NOTE: A pest- or disease-free area may surround, be surrounded by, or be adjacent to an area - whether within part of a country or in a geographic region which includes parts of or all of several countries -in which a specific pest or disease is known to occur but is subject to regional control measures such as the establishment of protection, surveillance and buffer zones which will confine or eradicate the pest or disease in question.

7. *Area of low pest or disease prevalence* - An area, whether all of a country, part of a country, or all or parts of several countries, as identified by the competent authorities, in which a specific pest or disease occurs at low levels and which is subject to effective surveillance, control or eradication measures.

ANNEX B

TRANSPARENCY OF SANITARY AND PHYTOSANITARY REGULATIONS

Publication of regulations

1. Members shall ensure that all sanitary and phytosanitary regulations⁵⁸ which have been adopted are published promptly in such a manner as to enable interested Members to become acquainted with them.
2. Except in urgent circumstances, Members shall allow a reasonable interval between the publication of a sanitary or phytosanitary regulation and its entry into force in order to allow time for producers in exporting Members, and particularly in developing country Members, to adapt their products and methods of production to the requirements of the importing Member.

Enquiry points

3. Each Member shall ensure that one enquiry point exists which is responsible for the provision of answers to all reasonable questions from interested Members as well as for the provision of relevant documents regarding:
 - (a) any sanitary or phytosanitary regulations adopted or proposed within its territory;
 - (b) any control and inspection procedures, production and quarantine treatment, pesticide tolerance and food additive approval procedures, which are operated within its territory;
 - (c) risk assessment procedures, factors taken into consideration, as well as the determination of the appropriate level of sanitary or phytosanitary protection;
 - (d) the membership and participation of the Member, or of relevant bodies within its territory, in international and regional sanitary and phytosanitary organizations and systems, as well as in bilateral and multilateral agreements and arrangements within the scope of this Agreement, and the texts of such agreements and arrangements.
4. Members shall ensure that where copies of documents are requested by interested Members, they are supplied at the same price (if any), apart from the cost of delivery, as to the nationals⁵⁹ of the Member concerned.

⁵⁸ Sanitary and phytosanitary measures such as laws, decrees or ordinances which are applicable generally.

⁵⁹ When "nationals" are referred to in this Agreement, the term shall be deemed, in the case of a separate customs territory Member of the WTO, to mean persons, natural or legal, who are domiciled or who have a real and effective industrial or commercial establishment in that customs territory.

Notification procedures

5. Whenever an international standard, guideline or recommendation does not exist or the content of a proposed sanitary or phytosanitary regulation is not substantially the same as the content of an international standard, guideline or recommendation, and if the regulation may have a significant effect on trade of other Members, Members shall:

- (a) publish a notice at an early stage in such a manner as to enable interested Members to become acquainted with the proposal to introduce a particular regulation;
- (b) notify other Members, through the Secretariat, of the products to be covered by the regulation together with a brief indication of the objective and rationale of the proposed regulation. Such notifications shall take place at an early stage, when amendments can still be introduced and comments taken into account;
- (c) provide upon request to other Members copies of the proposed regulation and, whenever possible, identify the parts which in substance deviate from international standards, guidelines or recommendations;
- (d) without discrimination, allow reasonable time for other Members to make comments in writing, discuss these comments upon request, and take the comments and the results of the discussions into account.

6. However, where urgent problems of health protection arise or threaten to arise for a Member, that Member may omit such of the steps enumerated in paragraph 5 of this Annex as it finds necessary, provided that the Member:

- (a) immediately notifies other Members, through the Secretariat, of the particular regulation and the products covered, with a brief indication of the objective and the rationale of the regulation, including the nature of the urgent problem(s);
- (b) provides, upon request, copies of the regulation to other Members;
- (c) allows other Members to make comments in writing, discusses these comments upon request, and takes the comments and the results of the discussions into account.

7. Notifications to the Secretariat shall be in English, French or Spanish.

8. Developed country Members shall, if requested by other Members, provide copies of the documents or, in case of voluminous documents, summaries of the documents covered by a specific notification in English, French or Spanish.

9. The Secretariat shall promptly circulate copies of the notification to all Members and interested international organizations and draw the attention of developing country Members to any notifications relating to products of particular interest to them.

10. Members shall designate a single central government authority as responsible for the implementation, on the national level, of the provisions concerning notification procedures according to paragraphs 5, 6, 7 and 8 of this Annex.

General reservations

11. Nothing in this Agreement shall be construed as requiring:
- (a) the provision of particulars or copies of drafts or the publication of texts other than in the language of the Member except as stated in paragraph 8 of this Annex; or
 - (b) Members to disclose confidential information which would impede enforcement of sanitary or phytosanitary legislation or which would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises.

ANNEX C

CONTROL, INSPECTION AND APPROVAL PROCEDURES⁶⁰

1. Members shall ensure, with respect to any procedure to check and ensure the fulfilment of sanitary or phytosanitary measures, that:
- (a) such procedures are undertaken and completed without undue delay and in no less favourable manner for imported products than for like domestic products;
 - (b) the standard processing period of each procedure is published or that the anticipated processing period is communicated to the applicant upon request; when receiving an application, the competent body promptly examines the completeness of the documentation and informs the applicant in a precise and complete manner of all deficiencies; the competent body transmits as soon as possible the results of the procedure in a precise and complete manner to the applicant so that corrective action may be taken if necessary; even when the application has deficiencies, the competent body proceeds as far as practicable with the procedure if the applicant so requests; and that upon request, the applicant is informed of the stage of the procedure, with any delay being explained;
 - (c) information requirements are limited to what is necessary for appropriate control, inspection and approval procedures, including for approval of the use of additives or for the establishment of tolerances for contaminants in food, beverages or feedstuffs;
 - (d) the confidentiality of information about imported products arising from or supplied in connection with control, inspection and approval is respected in a

⁶⁰ Control, inspection and approval procedures include, *inter alia*, procedures for sampling, testing and certification.

way no less favourable than for domestic products and in such a manner that legitimate commercial interests are protected;

- (e) any requirements for control, inspection and approval of individual specimens of a product are limited to what is reasonable and necessary;
- (f) any fees imposed for the procedures on imported products are equitable in relation to any fees charged on like domestic products or products originating in any other Member and should be no higher than the actual cost of the service;
- (g) the same criteria should be used in the siting of facilities used in the procedures and the selection of samples of imported products as for domestic products so as to minimize the inconvenience to applicants, importers, exporters or their agents;
- (h) whenever specifications of a product are changed subsequent to its control and inspection in light of the applicable regulations, the procedure for the modified product is limited to what is necessary to determine whether adequate confidence exists that the product still meets the regulations concerned; and
- (i) a procedure exists to review complaints concerning the operation of such procedures and to take corrective action when a complaint is justified.

Where an importing Member operates a system for the approval of the use of food additives or for the establishment of tolerances for contaminants in food, beverages or feedstuffs which prohibits or restricts access to its domestic markets for products based on the absence of an approval, the importing Member shall consider the use of a relevant international standard as the basis for access until a final determination is made.

2. Where a sanitary or phytosanitary measure specifies control at the level of production, the Member in whose territory the production takes place shall provide the necessary assistance to facilitate such control and the work of the controlling authorities.

3. Nothing in this Agreement shall prevent Members from carrying out reasonable inspection within their own territories.

WORLD TRADE ORGANIZATION

G/SPS/N/TUR/1

19 July 1999

(99-2984)

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures

Original: English

NOTIFICATION OF EMERGENCY MEASURES

1.	Member to Agreement notifying: <u>TURKEY</u> If applicable, name of local government involved:
2.	Agency responsible: General Directorate of Protection and Control, Ministry of Agriculture and rural Affairs (MARA)
3.	Products covered (provide tariff item number(s) as specified in national schedules deposited with the WTO; ICS numbers may be provided in addition, where applicable). Regions or countries likely to be affected, to the extent relevant or practicable: Meat and meat products, eggs and products containing eggs, milk and milk products, certain processed products, feeds and feedstuffs derived from animal (with the exception of vitamin, mineral and feed additives)
4.	Title and number of pages of the notified document: Administrative Order, 1999, Banning imports of feeds: meat and meat products, eggs and products containing eggs, milk and milk products, certain processed products, feeds and feedstuffs derived from animal (with the exception of vitamin, mineral and feed additives) from Belgium, and certification requirements for similar products of import from France, the Netherlands and Germany.
5.	Description of content: MARA is taking a temporary measure banning the importation of the above-said products originating from Belgium. Also, MARA is requiring certification requirements from France, the Netherlands and Germany.
6.	Objective and rationale: ☒ food safety, ☐ animal health, ☐ plant protection, ☐ protect humans from animal/plant pest or disease, ☐ protect territory from other damage from pests
7.	Nature of the urgent problem(s): MARA has received information that animal fat from a rendering company in Belgium was contaminated with dioxins. Therefore, poultry animals and other animals were fed by dioxin contaminated feed, which resulted in contaminated products through food chain. So, this measure was taken in consideration of the health hazards/public health.

8.	An international standard, guideline or recommendation does not exist [X]. If an international standard, guideline or recommendation exists, give its appropriate reference and briefly identify deviations:
9.	Relevant documents and language(s) in which these are available: Available in English
10.	Date of entry into force/period of application (as applicable): 02 June 1999
11.	Texts available from/and agency or authority designated to handle comments: [] National notification authority, [X] National enquiry point or address, fax number and E-mail address (if available) of other body: SPS Enquiry Point: General Directorate of Protection and control Akay Caddesi, N° 3 Bakanliklar Ankara, Turkey Tel: +(90 312) 417 41 76/418 23 41 Fax:+(90 312) 418 65 23 E-mail: food@food.gov.tr

WORLD TRADE ORGANIZATION

G/SPS/N/TUR/2
19 November 1999

(99-5041)

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures

Original: English

NOTIFICATION OF EMERGENCY MEASURES

1.	Member to Agreement notifying: <u>TURKEY</u> If applicable, name of local government involved:
2.	Agency responsible: General Directorate of Protection and Control, Ministry of Agriculture and Rural Affairs (MARA)
3.	Products covered (provide tariff item number(s) as specified in national schedules deposited with the WTO; ICS numbers may be provided in addition, where applicable). Regions or countries likely to be affected, to the extent relevant or practicable: Antibiotics (Growth promoters) used in animal feeds: Zn-bacitracin, Viriginiamycine, Spiramycine, Avoparcin, Tylozine phosphate, Carbadox, Olaquinox
4.	Title and number of pages of the notified document: Banning the use of above-mentioned antibiotics in animal feeds as feed additives. Decree of MARA dated 9 July 1999 No: 014428-25
5.	Description of content: Use of above-mentioned growth promoters in animal feeds as feed additives can develop resistance on micro-organisms. Resistance and cross resistance abilities of micro-organisms can be effective against other antibiotics which are used for human and animal disease treatment. Long-term usage of above antibiotics in animal feeds as feed additives could be harmful to human and animal health. For this reason MARA banned these antibiotics as feed additives.
6.	Objective and rationale: ☒ food safety, ☒ animal health, ☐ plant protection, ☒ protect humans from animal/plant pest or disease, ☐ protect territory from other damage from pests
7.	Nature of the urgent problem(s): Some scientific evidence has shown that micro-organisms can develop resistance and cross resistance against antimicrobial agents. Therefore there is a risk for humans and animals. This ban was taken to protect human and animal health and provide safe food for consumers.
8.	An international standard, guideline or recommendation does not exist ☐ .

<p>If an international standard, guideline or recommendation exists, give its appropriate reference and briefly identify deviations: EU Commission Regulation: 12.17.1998, No:2821/98/EC</p>
<p>9. Relevant documents and language(s) in which these are available: Regulation on Feed Additives: 10 June 1996, No:22662 Directive on Antibiotics (Growth promoters): 9 July 1999, No:014428-25</p>
<p>10. Date of entry into force/period of application (as applicable): 30 September 1999</p>
<p>11. Texts available from/and agency or authority designated to handle comments: ☐ National notification authority, ☒ National enquiry point or address, fax number and E-mail address (if available) of other body: General Directorate of Protection and Control, SPS Enquiry Point: Akay Caddesi, No: 3 Bakanliklar, Ankara, Turkey; Tel: +90 (312) 4174176, +90 (312) 4182341; Fax: +90 (312) 4186523; E-mail: food@food.gov.tr</p>

WORLD TRADE ORGANIZATION

G/SPS/N/TUR/3
30 May 2000

(00-2178)

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures

Original: English

NOTIFICATION OF EMERGENCY MEASURES

1.	Member to Agreement notifying: <u>TURKEY</u> If applicable, name of local government involved:
2.	Agency responsible: General Directorate of Protection and Control, Ministry of Agriculture and Rural Affairs (MARA)
3.	Products covered (provide tariff item number(s) as specified in national schedules deposited with the WTO; ICS numbers may be provided in addition, where applicable). Belgium, the Netherlands, France and Germany Regions or countries likely to be affected, to the extent relevant or practicable: Meat and meat products, eggs and egg products, milk and milk products, certain processed products
4.	Title and number of pages of the notified document: Administrative Order 2000, lifting the import ban on eggs and egg products, rendered fats, processed animal proteins, bovine meat and products, milk and milk products
5.	Description of content: MARA is lifting the import ban on the above-mentioned products originating from Belgium. Also, MARA is required to certify that all imports of fresh poultry meat and products, meat and meat products which are derived from pigs, from Belgium, the Netherlands, France and Germany, are not contaminated with dioxin and do not exceed PCB levels of 200 ng/gr or that such products come from animals slaughtered or eggs laid after 20 September 1999.
6.	Objective and rationale: ☒ food safety, ☐ animal health, ☐ plant protection, ☐ protect humans from animal/plant pest or disease, ☐ protect territory from other damage from pests
7.	Nature of the urgent problem(s): MARA has received information that animal fat from a rendering company in Belgium was contaminated with dioxin. Therefore, poultry animals and other animals were fed with dioxin-contaminated feed, which resulted in contaminated products through-out the food chain. So, this measure was taken in consideration of the health hazards/public health.

8.	An international standard, guideline or recommendation does not exist [X]. If an international standard, guideline or recommendation exists, give its appropriate reference and briefly identify deviations:
9.	Relevant documents and language(s) in which these are available: Available in English
10.	Date of entry into force/period of application (as applicable): 15 May 2000
11.	Texts available from/and agency or authority designated to handle comments: [] National notification authority, [X] National enquiry point or address, fax number and E-mail address (if available) of other body: General Directorate of Protection and Control (SPS Enquiry Point) Akay Caddesi, No. 3 Bakanliklar – Ankara Turkey Tel: +(90 312) 418 5834 Fax: +(90 312) 418 6523 E-mail: food@food.gov.tr

WORLD TRADE ORGANIZATION

G/SPS/N/TUR/4
5 October 2004

(04-4167)

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures

Original: English

NOTIFICATION

1. Member to Agreement notifying: <u>TURKEY</u> If applicable, name of local government involved:
2. Agency responsible: Ministry of Agriculture and Rural Affairs (MARA), General Directorate of Protection and Control
3. Products covered (provide tariff item number(s) as specified in national schedules deposited with the WTO; ICS numbers should be provided in addition, where applicable): Wood packaging materials (wood or wood products (excluding paper products) used in supporting, protecting or carrying cargo).
4. Regions or countries likely to be affected, to the extent relevant or practicable: All countries
5. Title, language and number of pages of the notified document: Regulation on Marking Wood Packing Material for Phytosanitary Health and Measures (Official Gazette 4 May 2004/25452), Regulation on Amendment in the Regulation on Marking Wood Packing Material for Phytosanitary Health and Measures (Official Gazette 4 June 2004/25482) (English ,12 pages)
6. Description of content: Turkey proposes to adopt the International Standard for Phytosanitary Measures No. 15: Guidelines for Regulating Wood Packing Material in International Trade (ISPM 15). <ul style="list-style-type: none">• All Wood Packing material entering Turkey from all areas must be treated and certified in accordance with the standards for Phytosanitary Measures No. 15. In compliance with ISPM 15 Standard, wood packing material should be:<ul style="list-style-type: none">• debarked;• subjected to fumigation by methyl bromide or heat treatment; and• marked in compliance with ISPM 15 Standards. <p>This Regulation lays down the requirements for natural and legal persons engaged in production, marketing and phytosanitary treatment of wood packing material in use in international trade, who must register with the Ministry of Agriculture and Rural Affairs (MARA) in order to receive authorization to apply the internationally recognized mark or stamp.</p>
7. Objective and rationale: [] food safety, [] animal health, [X] plant protection, [] protect humans from animal/plant pest or disease, [] protect

territory from other damage from pests	
8. International standard, guideline or recommendation:	☐ Codex Alimentarius Commission, ☐ World Organization for Animal Health (OIE), ☒ International Plant Protection Convention, ☐ None If an international standard, guideline or recommendation exists, give the appropriate reference and briefly identify deviations: <i>International Standard for Phytosanitary Measures ISPM No.15 of the International Plant Protection Convention(IPPC)</i>
9. Relevant documents and language(s) in which these are available:	Regulation on Marking Wood Packing Material for Phytosanitary Health and Measures (Official Gazette 4 May 2004/25452), Regulation on Amendment in the Regulation on Marking Wood Packing Material for Phytosanitary Health and Measures (Official Gazette 4 June 2004/25482) (Available in English; 12 pages).
10. Proposed date of adoption:	1 January 2005
11. Proposed date of entry into force:	1 January 2005
12. Final date for comments:	60 days after the date of notification Agency or authority designated to handle comments: ☒ National notification authority, ☒ National enquiry point, or address, fax number and E-mail address (if available) of other body:
13. Texts available from:	☒ National notification authority, ☒ National enquiry point, or address, fax number and E-mail address (if available) of other body: Turkey SPS Notification Point Ministry of Agriculture and Rural Affairs General Directorate of Protection and Control Akay Cad.No:3 Bakanlıklar ANKARA Fax: (90) 312 417 81 98 Tel. (90) 312 418 05 21 Email/Internet: mecity@kkgm.gov.tr Website: http://www.kkgm.gov.tr

WORLD TRADE ORGANIZATION

G/SPS/N/TUR/5
9 January 2008

(08-0080)

Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures NOTIFICATION

Original: English

1.	Member to Agreement notifying: <u>TURKEY</u> If applicable, name of local government involved:
2.	Agency responsible: Ministry of Agriculture and Rural Affairs (MARA), General Directorate of Protection and Control
3.	Products covered (provide tariff item number(s) as specified in national schedules deposited with the WTO; ICS numbers should be provided in addition, where applicable): Potato seeds
4.	Regions or countries likely to be affected, to the extent relevant or practicable: All countries
5.	Title, language and number of pages of the notified document: Qualifications required in potato seeds for some potato diseases (available in Turkish and English, 1 page)
6.	Description of content: This measure relates to qualifications required in potato seeds for some potato diseases which are known as quality diseases in the framework of the Plant Quarantine Regulation of Article 5 2% of potato seeds consignments are inspected. A sample of 5% of inspected material is taken and examined with respect to quality diseases by inspectors taking into consideration the standards mentioned below. Furthermore 200 tubers per 100 tons are sent on to a laboratory to be examined in terms of quarantine diseases. Powdery Scab (<i>Spongospora subterranea</i>): The weight of potato tubers of which a third or more of tuber surface is covered by disease symptoms can not exceed 5% of the sample weight. Common Scab (<i>Streptomyces spp</i>): The weight of potato tubers of which a third or more of tuber surface is covered by disease symptoms can not exceed 5% of the sample weight. Black Scurf (<i>Rhizoctonia solani</i>): The weight of potato tubers of which 10% or more of tuber surface is covered by disease symptoms can not exceed 8% of the sample weight. Silver Scurf (<i>Helminthosporium solani</i>): The weight of tubers which have started to shrink (= loose turgor) because of silver scurf and affect at least one eye can not exceed 5% of the sample weight Dry Rot (<i>Fusarium spp.</i>): The weight of tubers which are contaminated with dry rot

	<p>disease (<i>Fusarium</i> spp.) can not exceed 2% of the sample weight.</p> <p>Late Blight (<i>Phytophthora infestans</i>): The weight of tubers which show the symptoms of late blight (<i>Phytophthora infestans</i>) can not exceed 6% of the sample weight.</p>
7.	<p>Objective and rationale: ☐ food safety, ☐ animal health, ☒ plant protection, ☐ protect humans from animal/plant pest or disease, ☐ protect territory from other damage from pests</p>
8.	<p>International standard, guideline or recommendation:</p> <p>☐ Codex Alimentarius Commission, ☐ World Organization for Animal Health (OIE), ☒ International Plant Protection Convention, ☐ None</p> <p>If an international standard, guideline or recommendation exists, give the appropriate reference and briefly identify deviations:</p>
9.	<p>Relevant documents and language(s) in which these are available: Qualifications required in potato seeds for some potato diseases which are known as quality diseases in the framework of Plant Quarantine Regulation of Article 5</p>
10.	<p>Proposed date of adoption: 31 October 2007</p>
11.	<p>Proposed date of entry into force: 25 November 2007</p>
12.	<p>Final date for comments: Not applicable</p> <p>Agency or authority designated to handle comments: ☐ National notification authority, ☐ National enquiry point, or address, fax number and E-mail address (if available) of other body:</p>
13.	<p>Texts available from: ☒ National notification authority, ☒ National enquiry point, or address, fax number and E-mail address (if available) of other body:</p> <p>National Notification Authority: Mr. H. Hüseyin POLAT General Directorate of Protection and Control E-mail: huseyinp@kkgm.gov.tr</p> <p>National Enquiry Point: Mr. Durali KOÇAK General Directorate of Protection and Control E-mail: duralik@kkgm.gov.tr Akay cad. No: 3 Bakanlıklar Ankara - Turkey Tel: +(903 1) 2417 4176 Fax: +(903 1) 2417 4176 Website: http://www.kkgm.gov.tr</p>

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Aykut ORDUKAYA

Doğum Yeri : İZMİR

Doğum Tarihi : 02.05.1981

Medeni Hali : Bekâr

Yabancı Dili : İngilizce, Fransızca

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : İzmir Atatürk Lisesi -1999

Lisans : Ankara Üniversitesi-SBF-Uluslararası İlişkiler-2003

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, DİABK Dairesi Başkanlığı, Ağustos 2005-